

OROL

ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovedný redaktor:

ANDREJ TRUCHLÝ - SYTNIANSKY.

Roč. VI.

Turč. Sv. Martin, 31. Mája 1875.

Číslo 5.

Tá naša lipka.

Lipka rozkošná, lipka krásna,
Lipka milá, — drahý náš strom,
Už i do teba z čista-jasna
Udrel vzteku ľudského hrom!
Peň sa ti zachvel, konáre padly,
Lístky bujaré smutne uvädly,
Kvet tvoj — tá tvoja i naša pýcha —
Už viac lúbeznú vôňu nedýcha.

Čo to za lipka, ktorá tak hynie
Udermi vraha zronená?
Nesmiem — ač slza z oka mi plynie —
Povedat ti, syn Slovena!
Ach, veď ju poznáš — ouú zahradu
A v nej, uprosried, lipku tú mladú,
V jejz tienu sme sa, veľkí i malí,
Sladko-rozkošne bavievávali!

Pod nou na čelo ctných otcov vráska
O rod pečlivých sadala,
Pod nou nadsenej mládeže láska
V svätú si náruč padala, —
Zpod nej z tisíc srdce letely hlasy:
„Bože, dajže nám už lepšie časy,
Dajže vernému svojmu národu
Cenu života, — žitia svobodu!“

Tej lipky už niet — už ju nemáme!
Čujete zúrenie hromu?
Ach, jak jej vetve rozkošne láme —
Veta už po našom stromu!

Ach, jak sa kláti — jak by s' neklátil,
Keď ho tak divý orkán zachvátil! —
O, prosíme Ťa, Bože, skrúšene,
Chráň, zachráň aspon jeho korene!

* * *

A vy ubohé, smutné oči moje,
Čo ste videly i slávu i hanu
Rodu drahého, lejte slzy svoje
Na jeho ťažkú a bolastnú ranu!
Ty pieseň moja, žalostná, truchlivá,
Nes sa ta, večný kde sudca prebýva,
Jekož pokorným jasne svieti líce,
Rameno mocných zhadzuje z stolice!

Vy, Bratia, Sestry, čo so mnou kvilite
Nad touto ťažkou a bolastnou ranou
Drahému rodu nášmu na úsvite
Jeho života vrahobne zadanou:
Podte, spievajte lipke našej žalmy,
Zronenej sveta divými prívalmi,
Spievajte pieseň večerniu i ranniu
I k jej pohrabu — i k jej zmrtvychvstaniu!

* * *

Lipka! tá ruka, čo ťa zasadila
A s vernou rodoláskou pestovala,
Aby si vôňu lúbeznú šírila
A vókol seba nás shromažďovala, —
Tá ruka, ktorá verne ťa chránila,
Keď jakákoľvek hrozila ti rana,
Tá ruka verná, šlachetná a milá —
Nech je od Boha večne požehnaná!

Lipka! tá ruka, čo ta doranila,
 Čo ti podfala korene života,
 Čo ta ozdoby tvojej pozbavila,
 Ku hlbokému zármutku národa, —
 Tá ruka, čo je i na tvoj i na náš
 Život vrahobne vždycky nameraná,
 Tá ruka zlostná nech je na večný čas
 V pamäti rodu nášho zlorečená!

Lipka! tá ruka, čo ti väzby zláme,
 Čo fa zas vzkriesi k novému životu —
 Odklajje kľiatbu, pod ktorou stonáme
 A uprosred státisícov jasotu
 Navráti fa zas drabému národu —
 By pravda Božia bola oslávená —
 Tá ruka, ku nežj deňne vrúčne lkáme,
 Nech je — a bude večne velebená!

D. Maróthy.

Ján Švehla.

Historická povesť od *Václava Vlčka.*

(Pokračovanie.)

V.

Švehla zabudol na predošlý život Adlétin, na príčinu jej príchodu, na svoje s nou rozhovory a následky jich — jedinou starostou jeho bolo, aby vyviazla z nebezpečenstva. Nemoc jej, do posledného času násilne zdržovaná, vypukla konečne s veľkou prudkostí; na druhý deň už upadla deva do horúčky.

„Nešťastné stvorenie,“ opakoval často rytier. „Prekliaty osud! Neprestajne uvaluje na ňu nové balvány!“

Často išiel okolo príbytku vdovy Protirovej, často k nej posielal, často ju k sebe volal. —

„A jako je panne?“ pýtal sa.

„Nedobre, rytieru. Hovorí pomatene — laká sa, narieka — len raz sa usmiala, i menovala teba.“

Hajtmán stiahol obočie.

„Nič pri nej nepokazte, nezanedbajte. Prijdem sám pozreť.“

„Čo hovorí, že ma menovala,“ hučal do seba, keď Bohuša odišla. „Nič to neznamená. A s úsmevom? Skôr s ustrnutím — krásne som s ňou hovoril naposledy! Ona šetrná duša bola v úskostach, či sa ma mimovolne slovom nedotkla; ja som ju napadol jako medveď.“

Bol by ju hneď odprosíl, v oko jej vyľúdíl ten nevyslovný vďak — no nemohol s ňou hovoriť.

„A jestliže umre! . . . napadlo mu náhle, jakoby mu to nepriateľský duch posepkal. Až to nim zatriaslo!

Vyšiel do tábora.

„Ešte nenie lepšie?“ volal na Bohušu, ktorá mu vychádzala naproti.

„Lepšie, chvála Bohu,“ odpovedala.

„Práve som ti cheela odkázat. Poď, poteš sa. Ale ticho, aby sme ju nevyburcovali.“

Vstúpili dnu tichým krokom.

„Pozri, jak pekne zaspala,“ ukazovala vdova. „Dá Bóh, že už bude lepšie; duch je osvobodeny trapného lomcovania.“

Švehlu zaujal neznámy posial cit. Vidaval hromady mrtvol, vidaval umierajúcich na bojisku v poslednom zápase i slychal smrteľné vzdychy tak často, že si toho všetkeho ani nepovšimol — no nevidel ešte nikdy ženské na lôžku nemocnom, netušil na svete obraz, jaky teraz uzrel.

Deva odpočívala tak ticho, že ani dýchania jej pozorovať nebolo. Obličaj jej bol blady ale jasny, jakoby priehladny. Zdala sa skôr byt duchom; ústa polootvorené jakoby šopkaly slovo tak útle, že každý ľudský zvuk bol proti nemu surovým

Sama Bohuša uprene zahladela sa na ňu.

„Či to nenie anjel?“ šopkala.

Švehla prisvedčil neodvracajúci zrak svoj. Cit prúdil v jeho hrudi sladko a bóľne spolu, nečo si žiadal od tohto obrazu, o čom nemal jasného povedomia, len že sa to splniť nemôže. —

Nevedel, jak dlho tak stojí — až ho Bohuša vytrhla.

„Pohla sa — ustúp, pane, aby ta nezrela. Treba je, aby bola čo možno pokojnou.“

Rytier postavil sa chytro za hlavu nemocnej. Ona skutočne sa prebudila, no ostávajúce bez pohnutia dlho pred seba na vdovu oči svoje upierala.

„Dlho som spala, drahá, však ver?“ hovorila potom ticho, ešte jako zo sna.

„Keď si len spala príjemne,“ odpovedala Bohuša.

„Ó, veľmi dobre,“ hovorila ďalej Adléta. „A divno — zdalo sa mi tak živo, že tu na tvojom mieste stál brat.“

„Ktorý brat?“

„Ján — to jest, rytier Švehla. Jako bych ešte jeho kroky počula, keď odchádzal; a poslednie jeho slovo bolo: „sestra.“ — Tys ma dobre nerozumela, dobrá Bohuša: ved ste tu všetci medzi sebou bratmi. Jak je to krásne! A vidíš drahá,“ dokladala bôlne, „ja som nikdy nemala brata, ani teraz!...“

Švehla chcel sa už ohlásit a povedať: „Či nechceš, abyh nim bol ja?“ — keď nemocná bielou rukou obličaj zakrývajúce ticho, srdcolomne zaplakala:

„Bohuša — oj, kebych už umrela!“

Rytier zacítil v hrudi bodnutie jako od britkého meča, a po tele prebehol mu mráz i horúcosť hned za tým.

„A čo to hovoríš, duša moja?“ hovorí vdova útlomite — a on by tiež skoro tie slová bol opakoval bolastne, bojzlive, netrepežlive, žalostne.

„To ty pravda nechápeš,“ hovorila deva; „lebo ty nevieš, čo je to: život zmarený. Hľaď, keď umrem, nikto krom tohto tábora slzy nevyleje za mnou. Ty máš so mnou sústrast, iný nikto. Som list od stromu svojho odtrhnutý, na cudziu zem zaviaty — a každý vetrik bude pohrávať si so mnou znovu. A to je ovocie dní minulých. Čo iné sa u mňa chvílkou blaha môže nazývať, bol klam krásny zvonku, zkazonosný vniutri, ktorý mi vlastnia moja zaslepenosť utvorila. Nikoho som neoblažila, nikomu neprospeľa —

prázdny bol môj život, a teraz je všetko zmareno. Ó Bohuša — kebych umrela!“

Prestaň!“ domlúvala jej vdova. „Veď proti Bohu hrešíš. Kto ta uzrie, miluje ta, a ty — — Jako jej srdce usedá. Prehovor ju sám, rytieru!“

Švehla postúpil napred, deva prekvapená prítomnosťou jeho potlačovala slze.

„Tys tu, pane —“ vyrvalo sa jej z prsťstisnených.

On nemal slova, ktorým by, jako cit kázal, hned ju uspokojil.

„Neumieraj!“ prehovoril po chvílke — a slovo to rovno z citu sa vyprúdivšie objavilo sa, bohaté a čisté, jako zdroj prútom Mojžišovým vykúzený zo skaly.

„Ťažko, pane... Nič nemožno napraviť...“ zastenala ona.

Rytier bližšie pristúpiac naklonil sa k nej.

„Neodojdem,“ hovoril, „kým mi nepriľúbiš, že nechceš umref. Veľmi si ma zarmútila nevediac a nechtiac: viacej môžeš ma potešiť.“

Mlčky vystrela trasúcu sa ruku po jeho pravici.

„Vypúď starosť o budúcnosť,“ hovoril on ďalej. „Vypravím hned poslov — dopravím pozdejšie teba k samému kráľovi Jurovi, a keď budeš chceť, zbraňou vydobijem ti pevného pobytu v zemi jeho.“

„V zemi rodnej! Nikdy! Abys takým zločinom, jako boj proti rodnej zemi, seba obtážil, za to nestojí biedny život môj. I v šťastí by som sa ho odriekla, lež vinu takú na seba uvalila. — Zneužívam láskavosť tvoju, pane. Už som tvoje čelo zachmúrila; slubujem polepšiť sa — len mi to nepripomínaj.“

Švehlovo čelo vyjasnilo sa len na chvílku; keď Adlétu opustil, zatiahlo sa tým hustejšími mrákavami: starosti jeho množily sa.

„Zmarený život!“ hovoril sám sebe. „U samého Boha — zle sa veci majú. Pochopiteľno, že pán Juro na ňu bude nahnevaný pre to, čo sa dialo pri dvore. A čo teraz, keď k nemu vypraví posla z tohoto tábora, až sa rodina kráľova dozvie, že ju má na milosť prijať z rúk bojovných dobro-

druhov, ktorých preklína celý svet? Nie, nie — tam niet nádeje — —“

V tom zmenily sa okamžite myšlienky jeho. —

„Zas povedala slovo tak odsudzujúce! Zločin, jakým boj proti rodnej zemi — a chcel som len jej pomôcť!“

V ňom nič sa nepohlo, keď premýšľal o boji proti zemi ktorejkoľvek, rodnia nerobila výnimky. Ale výrok devin nevychádzal mu z mysli, ktorá dlho na neisto znepokojovaná, konečne nachádzala sa v neblahom tmavom nepokoji.

Tu napadlo zrazu Švehlovi:

„Čo môj život? Či jest menej príčin menovať ho zmareným?“

Bolo mu na okamženie, jakoby dostal prudkú ranu do čela. I rozvažoval, podobný cestovateľovi, ktorý hneď voľno kráča, hneď prudko beží, opäť zastavuje sa a unavený klesá. —

„Kebych ja dnes zahynul smrťou čestnou na bojisku, Bratri či nepriatelia pohnú sa ponad mňa — a po bitke počítajúc mrtvých rieknu naši: Hajtman padol. A snad nektorý doloží: Škoda ho!“

„A prečo škoda? Koho som oblažil ja, komu som osožil?“

Prehliadal svoj život od mladosti — plný premien a hojne činmi pretkaný: pre jaký účel jich podnikal? Vždy určovala ho chvílková náhoda lebo rozmar jeho. Jako nemal stálej pôdy, tak nemaly skutky jeho spoločného sväzku — roztrúsil jich a ony ztratily sa bez blahej pamiatky. Používal silu svoju, lebo v ňom kypela — no bez účelu, jako nerozumné zviera . . .

A preca bol pri tom spokojný! Prečo mu nikdy nenapadlo slovo: „Zmarený život?“

Našiel snadno odpoveď k jej otázke: ponevác len žil — dla slepého pudu jako zviera — nikdy o živote nepremýšľal. Teraz mal zrazu v rukách jeho lúč, ktorá mu neblahou žiarou osvietila celú minulosť.

„I ja som list na cudziu pôdu zaviaty,“ hovoril si, „len že som ja od stromu sám zo svojej vôle sa odtrhol . . .“

To slovo povedala žalostiac nad svojim zmareným životom slabá deva — a tá bola

bezocným nazvala každého, kto nemá rodnú lásku: teraz znal spojiť a pochopiť oboje.

„Tam v otcine tisíce mužov padli bojujúc za svoju vieru, tam všetci shromaždili sa tolkoráz k obrane národa, vlasti, každý životom svojim hájil otcinu. I tých, ktorí opäť a opäť hrnuli sa proti nim, shromažďovalo heslo viery — k rozšíreniu povery svojej prelieval i sverepý Turek dychtively svoju krev: za čo bojoval som ja?“ pýtal sa Švehla seba.

Ani za vieru, ani za národ a otcinu, ani za rodinu, ani za myšlienku — jedine za žold!

Krutá myšlienka — tým krutejšia, čím nenadálejšie prichádzala, čím bezstarostnejšie mladý muž bol dosiaľ bojoval mečom, nech to za koho- a čokolvek.

„Ale veď bojujem za Bratrov — ved venujem sa viacej jich než svojmu prospechu!“

Na okamženie našiel v tejto myšlienke posilu. Ale hneď potom napadla mu nová myšlienka:

„Veď život týchto všetkých práve tak marný je jako môj. Shromaždili sa len, aby život ten snadno mohli predĺžiť. Žiadajú len ďalej žiť, no nie osožiť — nikomu. Predávajú sa tomu, kto si žiada cudziu škodu — oni tú škodu vykonávajú. Psi a draví ptáci brávaní do bitiek sú jim v dôstojnosti rovní, rovná jim je i odmena: nasýtenie telesných potrieb!“

„A medzi týmito tu nejedon háji aspon ženu svoju a dietky svoje: ja nikoho. Ani tú zámienu nemá ruka moja a môj meč, keď kole nepriateľa. Kto sú moji nepriatelia? čo sporného je medzi mnou a nimi? A tak nie som nič než lupič životov ľudských!“

Sedel bez pohnutia, takto sa zadumajúc. V mysli jeho bolo všetko tmavé, ťažké, dusné; len po dlhom dumaní vyskytla sa v nej svetlá postava.

Tá deva, na ktorú nedávno ešte len s pohrdaním si spomnel, ktorá v ňom k takým prevratom dala príčinu, javila sa mu čo jediná medzi ľuďmi, u ktorej by najšť mohol jakéhosi poľahčenia; lebo nenadálou farchou bol jako umackaný.

Nútilo ho to, aby šiel k Adléte a riekol jej:

„Teraz prichádzam ja tebe sa vyspovedať. I môj život je zmarený; biednejší som, lež ty, lebo som muž.“

Ona by mu najlepšie rozumela, a tým by sa mu oblahšilo.

Vlny bôlného citu stúpaly vyššie — zrazu pozdvihol sa prudko, hodil rukou a riekol hlasite:

„Jaký žiaľ! Keď je môj život zmarený — či mám jako žena preto nariekať? Kolkoráz vydal som ho smrť za terč, ešte neznajúc ničotu jeho: teraz budem ho snaď oplakávať, kým ma smrteľná rana zachváti?“

Pochytil meč, a jakoby ho bes bitky ovanul svojim dychom, zahorel dychtivostou po diele vražednom.

V tom jako na žiadosť jeho prinesenú do tábora noviny, že kráľ Matias s veľkou mocou bojovnou tiahne na sever a už je blízko Prešporka. Nastala potreba dozvedieť sa o úmysloch kráľových; medzi Bratrami rokovalo sa horlive, hajtmanovia ale a starší sišli sa hneď jako na zvláštne svolanie.

Oživený hluk v tábore a pozornosť napnutá k vecam budúcim vytiskla Švehlovi všetko dumanie z mysli — jako postavy, ktoré v noci sen živo ukazujú, ráno stávajú sa stienom a chytro miznú celkom z pamäti.

Otázkou, proti komu tiahne Matias, počalo rokovanie.

„Cisár je s nim spojený, kráľ český je s nim spriatelnený,“ prehovoril najstarší hajtman. „Pán Juro dal nás vypúdiť nedávno z Moravy, ešte pozdejšie cisárovi Rakušiaci proti nám stáli s Uhami. Nemožno sa teda nijako domnievať, žeby výprava Matiašova hrozila cisárovi lebo kráľovi českému.“

„Nejako preca,“ hovorí Švehla s opovržením na tvári; „Matias poruší vždy pokoj, keď sa mu zachce — cisár ani kráľ český nikdy niesú istí, že sa na nich neborí, jako úkladná šelma, keď vyskúma, že sa skok podarí.“

„Poviem vám,“ ozval sa knaz Stach. „Medzi pápežom a Matiasom robilo sa vyjednávanie na škodu kráľa Jura. Už nič dobrého Uhor proti nemu nezamýšľa; ni

jednota panská v Čechách s pravými účelmi svojimi už sa neskrýva; verejne podáva Rímu pravicu proti pánu Jurovi, tajne lavicu nepochybne Matiašovi.“

„A čože do toho nám?“ pozdvihol hlas Vintier. „O cisárovi a kráľovi českom povedomo nám, jako s nami smýšľajú; no teraz je to dôležité: čo čakať môžeme od Matiaša?“

„Vojnu,“ odpovedal Švehla. „Nenie tomu tak dávno, čo sme jeho Uhrom uložili na bedrá vážne k nemu po-olstvo; a na jeho pôde sme poslal.“

„Tak, tak —“ prisviedčali mnohí.

„Dobre si povedal, pane Švehla,“ hovoril Vintier. „Ale ja pýtam sa, či by prospesnejšie nebolo, aby sme s kráľom uhorským uzavreli pokoj?“

„Pokoj, jako pokoj?“ ozvalo sa viacej hlasov.

„A treba je rozvážiť si,“ pokračoval Vintier, „že si nemôžeme vždy hovieť. Komu bude tábor slúžiť budúce? S cisárom zrušili sme spolok, kráľovi českému zakazuje panstvo na sneme, aby nás nebral do služby, a on sám nenie veľkým našim priaznivcom. Tu treba je dobre si rozmysleť, či sa nemáme práve ponuknúť kráľovi uhorskému, ktorý nikdy nenie bez vojny?“

„To múdre rečeno,“ riekol iný hajtman.

„My pozbavení budeme boja s nim, a on svoje vojsko rád posilní našim táborem, miesto aby nim naplňoval násypy jeho.“

„Pošlime k nemu o to hneď poslov,“ navrhol Vintier.

Švehla bystrým pohľadom preletel shromaždenie; nikto nejaviel úmysel protimluviť.

„Kladiem odpor!“ riekol potom dôrazne. „Neponúkajme sa uhorskému kráľovi.“

„A prečo neponúkať?“

„Počuli ste knaza Stacha. Keď vstúpíte do spolku s Matiasom, povedie vás drieb lebo pozdejšie proti Čechom.“

„A čože — nech povedie!“

Švehla zapálil sa v tvári až do tmavého; pohľady naň uprené s otázkou, prečo to namieta, pripomnely mu živo, že i on do nedávna práve tak nebol by mohol pochopiť, prečo by nemal tiahnuť proti Čechom.

„Keby reč bola o Turkoch,“ riekol, „dobre by ste hovorili: Nech povede! Lebo sú nepriateľmi celého kresťanstva.“

„A Česi sú kacieri!“ prehodil jeden hlas. —

„Nezabúdaj,“ ozval sa starý Premek, jeden z posledných Táborítov. „že tu medzi nami mnoho takých kacierov!“

„A mnoho iných Čechov, ktorí nežiadajú kalich,“ doložil Švehla. „Všetkých bola by to haňba, spojovať sa s cudzincom proti svojmu národu.“

„Jako to hovoríš, pane Švehla?“ obrátil sa proti nemu Vintier. „Nuž či všetci ti Čechovia, čo sú tu v tábore, nebojovali pred nejakým mesiacom proti vojsku Pödebradovmu?“

„Bôh na to zabudni!“ riekol kajúčne Švehla v duchu; a nahlas odpovedal: „Matku svoju každý z nás nezbednosťou rozhneval; no spolčovať sa s vrahmi jej na záhubu jej: toho príklad ťažko najdete u niektorého da rebáka. A vlast' je našou matkou. Iné bolo, keď sme si sebe samým hladali v nej útluk proti vôli kráľovej: iné je, aby sme tam pomáhali nepriateľovi, dosiaľ i našemu.“

„Slová pravdy hovoril si, hajtmane!“ zvolal Premek. „Hanebno bolo by, otročiť Matiašovi proti zemi rodnej. No vyjdeme sami, a kácajúť tých, ktorí by bránili, na pôde jej založíme nový, veľký Tábor!“

„Nerozumiem ti, pane Švehla,“ ohlásil sa Ctibor. „O vlasti hovoríš — kto je tá vlast? Proti zemi nikto nebojuje, ale proti ľuďom jej. A ti ľudia tam v Čechách si to nezaslúžili, aby sme jich šetrili tak láskave: nestojá o nás, ba sú z prvých našich nepriateľov.“

„Ó áno,“ zvolal Švehla v duchu, „nie len ty, ale nikto z vás nerozumie ma!“

„Nové tu veci vykladáš,“ hovoril Vintier znovu. Niesú tu len Česi. Proti komu by sme smeli bojovať, keby sme také pravidlo ustanovili?“

„Pravda!“ zahučal Švehla do seba.

„Nikdy,“ pokračoval Vintier, „neohlasovali sme sa jedon druhému čo Čechovia či Nemci, Poliaci lebo Uhria: vždy druh v druhu bez rozdielu vidí len Bratra. I pý-

tam sa, či má byť zrazu inak? Zbytočno sa o tom hádať, či máme Matiašovi slúžiť či nie; lebo budeme v tábore mať sporov a zášti bez konca a miery.“

„Nesmie byť inakšie!“ volano hlučne.

„A kto i dokáže,“ hovoril Vintier ďalej, „že nás kráľ uhorský zrovna proti Čechom povedie? Čo, keby nás poslal na Turkov? Čo o tom hovoríš, pane Švehla?“

„Poviem len toľko, že sa nikdy nespojím s kráľom Matiasom!“ zvolal tento zapalujúce sa hnevom, ktorého príčiny pravda nikto neznal.

„Rozpomeň sa,“ hovorí povýšeným hlasom Vintier, „že v našich poradách nie si veliteľom!“

„Hovor, k čomu ty radíš!“ volali mnohí na Švehlu.

„Alebo tiahne kráľ uhorský proti nám alebo nie,“ odpovedal on. „Keď netiahne: prečo ponáhľať sa s posolstvom ďaleko jemu naproti a ponúkať sa na službu zimnú? No skôr tiahne: nuž, lebo sme silní odolať mu, a vtedy netreba bežať k nemu: nech pošle on skôr k nám. Jestli sme nie dost' silní, nezbyva nám nič lež ustúpiť mu, alebo podať sa mu na milosť — vždy bez boja. A tak, jestli môžeme vzdorovať kráľovi, vynútime mu i vyminky, pod ktorými vás prijme do služby; jestli sme nie v stave, vyhľadajme si sídlo iné spoločné, lebo vzdajte sa mu na milosť bezo mňa. Vždy posolstvom prívčasným ukážete slabosť!“

„Nezná kráľ, že sme tak slabými,“ namietal horlive Vintier, „aby sme sa o smýšľaní jeho nemali dozvedeť zavčasu.“

„Ani vy neznáte kráľa Matiaša tak virolomného,“ odpovedal Švehla, „aby času ďalšieho užil k premýšľaniu, jako by vás najľahšie oklamal, pokoril, zničil! — Vypravte si poslov; no nehovorte nič v mene mojom — ja Huňadovi nebudem slúžiť po druhýraz!“

„Chceš urobiť roztržku medzi Bratrami?“ pýtal sa trpkó Vintier.

„Bože chráň!“ odpovedal Švehla vážne. „Hovorím len menom svojim a nič inšie nechcem, lež opustiť vás sám, keby ste sa s Huňadom spojili.“

Shromaždenie neshodovalo sa teraz so Švehlom. I uzavrelo sa hneď vypraviť poslov k Matiašovi.

Nebolo divu: prúd valil sa ďalej jako drieb, no Švehla už nechcel slepo s nim. A tak stál naraz, samotný.

No osamotnenie to mysel jeho nezklátilo, lež povznieslo: veď bol s úplným povedomím vykonal prvý čin, ktorý sa lišil od dosavadného jeho života.

(Dokončenie nasleduje.)

Lastovička.

Vítaj lastovička štebotná,
Vítaj z cudzích krajov!
Preruš clivé ticho slovenských
Dedín, miest a hájov!

Ticho u nás jako v mohyle
Samotnej sried polí:
Iba v rodolubnej hrudi vre,
V srdci páli, bolí.

„Prečo, prečo?“ rezkým štebotom
V lietku pýtaš sa ma:
Lietaš voľno, hniezdo lepš si,
Liabneš, kde chceš sama.

Nám mlad do hrcov troch sotili;
Kopú štvrtý pre nás;
Vesna letí, háj sa rozvíja:
Či to smrti je čas?

Oj nie, oj nie! Ruky žilovité
Stuhnú mladých mužov;
Starcov hlavy umné omladnú,
Tváre skvitnú ružou.

Rukávy do práce vykašú
Mládenci a panny:
Prekvitať raz musí národ môj
Prenasledovaný.

Štebec ptáča, kým ma nezmyje
Bystrá rieka, náš Hron,
Abych hájac pravdu čerstvejšie,
Krivdy prináhlil skon.

Nezabudov.

Matka.

Prostonárodnia povest od *J. C. Andersena*¹⁾.

Sedela matička pri svojom dieťatku i obávala sa, žeby jej zomret mohlo. I bolo skutočne veľmi bladá, vydychovalo si tak zhlboka, jakoby sa mu srdiečko odtrhnúť malo, očká zavrela sa už, a matička pozerala ešte smutnejšie na to malinké stvorenie.

Nekto zaklepal na dvere, i vstúpila do chyže chudobná, stará žena, zahalená v hunenú kabanicu, lebo ju oziabalo a kabanica hreje dobre. Veď bola zima, len tak prašalo; vonku pokryto bolo všetko ľadom a sňahom, i mrazivý vetor šľahal nemilosrdne do očí.

¹⁾ Na žiadosť nektorých Slovanov, ktorí v Kodane v Dánsku žijú, podávame túto utešenú povest slavného dánskeho staručkého poety Andersena v slovenskom preklade. Povest táto vyjde v slovenskom rúchu svojom i v Kodane a síce v slavnostnom druhom vydaní polygl. Andersenovej „Matky“ a tak i národ náš súčasní sa pri počte, jakú preukázat idú všetky vzdelané europejské národy veľkému geniovi, nevyrovnanému poviestkárvi — Andersenovi. Milí čitatelia vidia, že je táto poviestka jakoby rodinou sestrou našich bájných povestí, ktoré sí dobrý ľud náš pri kozuboch svojich tak rád rozprává.

Red.

Stará žena triasla sa, zima ju drvila, len jej tak zuby hrkotaly, dieťa ubožiatko zadriemalo na chvíľočku, i odišla matka od neho, postavila hrniec s vínom do kachiel, aby sa nim starena zohriala, ktorá zatiaľ sedela a kolísala. I prisadla si matička k nej a v slzách pozerala na svoje choré dieťa, ktoré tak zhlboka si vydychovalo a ručinky svoje podvihovalo.

„Či myslíš, že sa mi vystrábi?“ prihovárala sa starena matka. „Asnaď mi ho dobrý Boh k sebe preca nepovolá?“

A starena — bola to smrť sama — kyvala hlavou tak podivne, čo by i dobre i jako nedobre znamenalo. A biedna matka zklöpila oči, z ktorých slzy jak hrach po líkach dolu padaly; hlava jej bola veľmi ťažká, lebo tri dni tri noci ani oka nezažmurila. Teraz zadriemala, ale to len na chvíľočku. Zrazu vyskočila, i triasla sa zimou jako libačka.

„Čo to?“ vykrikla zrazu a pozerala na všetky strany; — ale starena bola preč, a jej dieťa kde nič tu nič.

Ona ho vzala sebou.

V kúte visely hodiny, svojim tyktak tyktak dosvedčovali, že idú, zrazu vrzly a báb —!... ťažké závažie zbehlo až k zemi, a hodiny zostaly ticho stáť.

Biedna mater vybehla na priedomie a volala na svoje dieťa.

Kde sa vzala, tu sa vzala, vonku v snahu sedela žena v dlhých čiernych šatách a hovorila:

„Smrť bola vo tvojej chyži, videla som ju ztade utekať s tvojim deckom. Beží chytrejšie lež vetor, a čo raz vzala, to viac nevráti.“

„Povedz mi aspon, v ktorú stranu utekala,“ prosila sa ubohá matka. „Ukáž mi cestu a ja ju najdem, čo i na konci sveta.“

„Cestu znám,“ odpovedala žena v čiernom rúchu, „ale drier, lež ti ju ukážem. musíš mi všetky piesne zaspievať, ktorými si svoje dieťa uspávala. Počúvala som jich, lebo sa mi lúbä. Ja som noc; videla som tvoje slzy, keď si tie piesne spievala.“

„Všetky, všetky zaspievam!“ riekla matka, „ale nezdržuj ma, abych dohonila svoje dieťa.“

Ale noc sedela, jakoby bola onemela. I sopjala matka ruky, spievala a plakala.

Bolo tu mnoho piesni, ale viac slzí, a tu hovorila noc:

„Id napravo do tmavého jedlového lesa; tade bežala smrť s tvojim dieťaťom.“

Ide, ide, kým ide, hlboko v lese boly krížne cesty, a biedna mater nevedela, ktorou cestou má sa obrátiť. Tu rástol trňový kriak, nemal ani lístočka ani kvietka, ale snáh a ľad visel na jeho halúzkach.

„Či si nevidel tadeťo utekať smrť s mojim dieťaťom?“

„Videl,“ odpovedal kriáčik, „ale nepoviem ti drier, kade išla, kým ma nezohreješ za niadrami na svojom srdci! Jaj, zamrznem.“

A matička túlila k svojej hrudi trňový kriáčik pevne, aby sa zohrial, trne bodaly do jej tela, že krev cíorkom tiekla. Trňový kriáčik začal pučať, rozvinul zelené lístočky a kvietkami sa obsypal v chladnej zimnej noci. Tak teplo mu bolo na srdci zarmútenej matky. I ukázal jej pravú cestu.

Išla ďalej, hľadala svoje dieťa, i prišla k veľkému jazero, a tu nenašla ani jednu lodičku. Jazero nebolo ani celkom zamrznuté, aby matku udržalo, ani tak plitké, aby ho prebrodiť mohla a na druhú stranu musela sa dostať, aby svoje dieťa vyhladala. I lahla si na zem, aby jazero vypila, a to bolo pre jedného človečka nemožné; ale biedna matka myslela, žeby sa mohol zázrak stáť.

„Nie, nejde to!“ ozvalo sa jazero. „Bude lepšie, keď sa pojednáme. Rado sbieram perly a tvoje oči sú tie najčistejšie, ktoré som posiaľ videlo. Keď mi jich vyplačes, preveziem ťa ku veľkej zahrade, kde smrť býva a tam kvietky a stromy ošetruje; všetky tieto sú ľudskými životmi.“

„Ó, všetko obetujem, abych sa len dostala k svojmu dieťaťu,“ odpovedala plačúca matička, ktorá ešte viac teraz plakala. A oči jej padly na dno jazera, i boly z nich dve perličky. Dobré lebo nebars, jazero vyzdvihlo matku, ktorá jakoby v lodke sedela a prenieslo ju na druhý breh, kde veličinný, podivný dom stál. Nevedelo sa, či je to vrch s lesom a jaskyňami, alebo skutočné stavä-

nie; ale ubohá matka nemohla ho vidieť, lebo mala oči vyklané.

„Kde najdem smrť, čo mi dieťa odniesla?“ pýtala sa sama seba.

„Sem ešte neprišla!“ ohlásila sa stará ženička, hrobárka, ktorá na veľkú rastlinárňu smrti pozor dávala. „A jako si sem prišla; veď sem ani ptáčik nedoletí? Kto ti pomohol?“

„Dobrý Bôh!“ odpovedala matka. „On je milosrdný a milosrdnou budeš i ty. Kde najdem svoje dieťa?“

„Neznám ho,“ hovorila ženička, „oj, ty nevidíš! — Mnoho kvietkov a stromov uschlo dnešnej noci; smrť príjde skoro a presadí jich. Asnaď vieš, že každý človek má strom lebo kvetinku svojho života. Vyzerajú jako iné rastliny, len že jim bije srdce, a detské srdiečko tiež bije! Zapamätaj si to, asnaď poznáš bijúce srdce dietka svojho. Ale čo mi dáš, keď ti poviem, čo máš ešte ďalej robiť?“

„Nemám ja ubohá stvora ničoho viac,“ odpovedala zarmútená matka, „ale chcem za tebou kráčať až na koniec sveta.“

„Nemám tam čo robiť,“ riekla ženička, „ale vieš čo, daj mi svoje dlhé, čierne vlasy, o ktorých iste vieš, že sú krásne a mne sa lúbia. Dostaneš za ne moje šedivé, to je preca aspon nečo.“

„A nič inšie nežiadaš?“ pýtala sa matka. „S radostou ti jich dám.“

A dala starene svoje krásne čierne vlasy za jej šedivé.

A nebars išly do veľkej rastlinárne smrti, kde kvety a stromy podivne medzi sebou rástly, nektoré čerstvé, iné chorobné. Na mnohých plazili sa vodní slimáci, a čierni raci zavesovali sa pevne na pňoch. Každý strom a každá kvetinka mala svoje meno, lebo každá bola životom ľudským, ktorý bol buď na Slovensku, buď v Číne; jedným slovom z celého sveta tu boli.

Bolavá matka zobýnala sa ku všetkým útlým kvetinkám a počúvala, jako jim srdiečka bijú, a medzi millionami poznala srdiečko svojho dietatka.

„Tu je,“ vykrikla i vystierala ruku nad malý, modrý krokus¹⁾, ktorý vädol a na stranu sa klonil.

„Nedotýkaj sa kvetinky,“ napomínala starena, „ale staň si sem, a keď smrť príjde — ja ju očakávam každú chvíľu — nedaj jej vytrhnúť kvetinu, a vyhrážaj jej, že tak urobíš i s inými rastlinami a ona bude sa báť; lebo nesmie bez dovoľenia Pána Boha žiadnu vytrhnúť.“

Po chvíľi zavialo čosi priestrannou svetlicou a slepá matka mohla cítiť, že to prichádza smrť.

„Jako si prišla sem?“ pýtala sa prichodzia. „A jako si mohla dobehnúť sem skôr, lež ja?“

„Matkou som!“ odpovedala tázaná.

A smrť siahla svojou dlhou rukou po útlej kvetinke, ale matka držala ju pevne, dosť pevne, a preca bála sa, žeby sa smrť mohla dotknúť nektorého lístočka. I zadýchla smrť na jej ruky a matka cítila, že to bolo chladnejšie lež najstudenejší vetor; i klesly jej ruky.

„Nemôžeš preca nič vykonať proti mne,“ hovorila smrť.

„Ale môže všemohúci Bôh!“ odpovedala matka.

„Robím len, čo on rozkáže,“ riekla smrť. „Som jeho zahradníčkou. Berem ztadeto všetky jeho kvetiny a stromy, ktoré presádzam do veľkej rajskej zahrady, do neznámej zeme; ale jako tam rastú a jako je tam vôbec, to ti povedať nesmiem.“

„Daj mi nazpät moje dieťa!“ prosila sa matka s plačom. Zrazu ale pochytila obidvoma rukama dve krásne kvetinky, ktoré vedľa seba rástly, i riekla: „Všetky tvoje kvietky vytrhám; som v zúfalstve.“

„Nedotýkaj sa jich!“ napomínala smrť. „Hovoriš, že si nešťastná, a teraz chceš sama nešťastnú urobiť inú matku!“

„Inú matku!?“ zvolala ubohá a pustila hneď obe kvetinky.

¹⁾ Crocus vernus = jarný šafran; kvitne začas jara a pestuje sa pre okrasu i v našich zahradách.

„Tu máš svoje oči,“ hovorila smrť, „uločila som jich v mori, svietily veľmi jasne jak perly. Nevedela som, že sú tvoje; vezmi si jich nazpät, čistejšie sú, lež drier a pozri do tejto studne. Pomenujem obe kvietky, ktoré si odtrhnúť chcela, a uzrieš v studni celú jich budúcnosť, celý jich ľudský život. Vidíš, čo si chcela zničiť!“

A matka hladela do studne. I bolo vidieť blaženosť, jako jedna kvetinka požehnaním pre svet bola, jako šťastne a radostne žila. I videla tiež život druhej, a bola to bieda smutná a bedákanie.

„Obidvoje je vôľa Božia!“ riekla smrť.

„Ktorý kvietok je nešťastím a ktorý požehnaním?“ pýtala sa matka.

„To ti nepoviem,“ odpovedala smrť, „ale to môžeš vedieť, že jedna z tých kvetín bola tvojho dieťaťa; bol to jeho osud, ktorý si videla i jeho budúcnosť.“

Tu vykrikla prelaknutá matka:

„Ktorá bola môjho dieťaťa? Povedz mi; spas nevinnosť. Osvobod dieťa od všetkej tej biedy; radnej si ho vezmi. Nes ho do zeme Božej! Zabudni na moje slzy, zabudni na moje prosby i na všetko, čo som hovorila a robila.“

„Nerozumiem ťa!“ hovorila smrť. „Či chceš svoje dieťa nazpät, alebo či ho mám odniesť do kraju, ktorý ty neznáš?“ —

I sopiała matka ruky, padla na kolená a modlila sa k Pánu Bohu:

„Nevyslyš ma, Pane, keď proti tvojej vôli, ktorá je najlepšia, prosím. Nevyslyš ma! Nevyslyš!“

I zklonila na prsia svoju hlavu.

A smrť išla s dieťaťom do neznámej zeme. —

Preložil A. Sytniansky.

Z Triestu do Egyptu.

Cestopisné listy *Julaja Kožucha*, písané *Laskomerskému*.

(Dokončenie.)

Z malých článkov liezli hore k nám na palubu obratne, jako opice, obyvatelia ostrova Corfu. Doniesli nám na predaj ťažko naložené koše rozličným južným ovocím, kvetinami, ptákami, vínom atď. Predávali tieto nám obyvateľom strednej a severnej Európy veľmi vzácne potravné články za nadmier ľavnú cenu. Tak n. p. žiadali za košik, naplnený asi sto kusami oranžov, peltreta franka.

Povetrie bolo už teplé a príjemné, jako u nás v júli. Vegetácia bola, nakoľko sa to dalo v noci posúdiť, v plnom kvete. Pobrežie ostrova olemované zdalo sa nám byť lesom cypressovým, olivovým a palmovým. Všetko značilo, že sa nachádzame už pod južným podnebiem.

Ostrov Corfu, Korfu, za starodávna Corcyra, patrí k ostrovom Jonickým, je desať štvoročných míľ veľký a počítuje asi 68.000 obyvateľov. Samé mesto Korfu, kde sídli vla-

dár Jonických ostrovov a snem zasedá, obnáša asi 25.000 obyvateľov; má universitu, seminár, lyceum, ďalej 36 gréckych a 7 katolíckych chrámov a obohané je starými a novými hradbami. Ostrov sám je vrchnatý; najvyšší vrcholec Salvador je do 3.200' vysoký. Obyvatelia sú Greci; majú arcibiskupa gréckeho a katolíckeho; živia sa hlavne z viníc, olivových sádov a dobytky; najlepšie daria sa jim kozy, ovce a osli. Obchod vedú živý. Vyvážajú najviacej olej, víno, mydlo, kože, hrozienky atď. Ďalekopis ide do Malty, parolode do Triestu, Grecka atď. Drievna Corcyra bola kolonizovaná od Korintanov asi 700 rokov pred Kristom Pánom. Obchod jej prekvetal a Corcyra stala sa námorskou mocou svojou veľmi chytrou sokyňou Korintu tak, že povstaly roztržky medzi nimi. Okolo r. 665 pred Kristom zničilo lodstvo coreyrské námorskú moc Korintu. Vo vojnách per-

ských zanechali Corcyria vec národnú a pozdejšie volajúc Athény na pomoc proti Korintu zapríčinili vojnu pelopóneskú, ktorá konečne zlomila vliv a moc jich. Roku 229 pred Kristom opanovali jich Rimania. Na začiatku XV. storočia prišli pod vládu Benátčanom a pozdejšie dorážali na nich sverepí Turci.

Keď pošta a iná batožina odovzdané boli a na našu palubu kameňné uhlie, prasce a iný náklad sa naložil, opustili sme okolo piatej hodiny raňajšej Corfu. I zabávali sme sa na spôsob, jako hore vyššie spomenuto i dorazili sme krátiac si príjemne dlhú chvíľu do gréckeho Archipelagu. A tu prezili sme znovu búrku morskú, ktorá ale, že sme už podobnú prestáli, tak veľmi hrôzypne na nás neúčinkovala.

V blízkosti ostrova Candie bol nám Poseidon či Neptún milostivým a chytré sme vyviazli z tortúry nepríjemného hočkania sa lode. Sredu večer, dňa 20. januara¹⁾ prekvapil nás kapitán s tou potešiteľnou zvestou, že na druhý deň ráno okolo siedmej hodiny do Alexandrie dorazíme. S radostnými výkrikami prijala celá cestujúca spoločnosť naša túto zprávu a po večere veľmi príjemne zabávali sme sa spoločne pri šampaňskom vinku a častovali sme i dôstojníkov loďných od radosti, že nás tak šťastlivo sem doplavili.

Keď sme k ránu trochu si pospali, zobudil nás náš „cameriere“, že sa už Alexandria v dialke zjavuje. Že zpráva táto príjemnejší cit v nás zbudila, jako tie dobre ti známe slová konduktorove na „Westbahnhofe“ pri Viedni: „Dobré ráno, páni moji; Penzing; o šesť minút sme vo Viedni,“ — môžeš si, milý priateľu, myslieť.

Za chvíľku sme boli poobliekaní i poberali sme sa na mostok, kde nás jedno z najutešenejších a najimposantnejších divadiel očakávalo. Prístav zahalený bol ešte v priezračnú hmlu, tisíce stážňov v polokruhu zakotvených lodí odstieňovali sa

v priezračných, jak zrkadlo vyhladených vodách, v pozadí blyštaly sa, lúčami vychádzajúceho slniečka pozlátené, makovice chrámov a mošeí veľkolepej Alexandrie. Na brehu morskom pohybovaly sa zástupy ľudstva, ktoré zdaly sa neozbrojenému oku našemu jakoby pohybujuce sa vrchy a ktoré prichod našej lode netrpezlivo očakávaly.

V pestrej miešanine veslovaly po hladine morskej chytrosťou strely hromovej k nám, članky, barky a malé parníky, i pozdravovali nás jich majitelia hlučnými výkrikami radosti.

Prístav založený je pod vodou a preto nemôžu lode rovno do neho vbehuvať, no musia sa zakotviť v istej dialke. Prišla k nám egyptská zdravotenská komissia a keď všetko v poriadku našla, opustila našu palubu, a hneď obhľkli nás jako šášky stá a stá Arabov, ktorí svojim pestrobarevným nosivom, veľkými rôznobarevnými turbánmi a svojimi veľkými bielymi plášťami, jaké len Beduini afrikanskí nosievajú, frapovaný dojem na nás spôsobili. Vo všetkých možných živých rečach, kričiac a rozhadzujúc sa, ponúkali sa nám so svojimi člnkami a lodičkami, by nás mohli na pevninu previesť.

Po srdečnom rozlúčení sa s kapitánom a loďnými dôstojníkmi, opustili sme loď, ktorá nás vzdor takým a tolkým nebezpečným búrkam pyšne a bezpečne za šesť dní a sedem nocí po mori niesla.

Dorazili sme na pevninu, i mysleli sme v prvom okamžení, že sa nachádzame na nektorom väčšom europejskom výročnom trhu, ktorý sa nám pri tom spolu jako velikánska maškaráda predstavoval. Husté zástupy ľudí vo všetkých možných nosivách a z každej časti zeme a krajny prehánaly sa tu sem a tam v tej najväčšej rýchlosti. Krik, vrava, socanie a stisk, o čom v civilisovanej Europe ani pochopu nemáme, privítaly nás tu. Rôznosť rečí upomínala nás na pomútenie jazykov ľudských pri stavbe väže Babylonskej. Jak pijavice zavesujú sa arabskí posluhovia na každého pocestného, i driapu mu z rúk batožinu, bijú sa medzi sebou jako hladoví vlci o kus mäsa a nič nedbajú na údery, ktoré sa jim za údel dostávajú od nie bars vo veľkom množstve prítomnej stráže bez-

¹⁾ V č. 4. stala sa značná chyba. Na str. 106 v 1. riadku článku „Z Triestu do Egyptu“ stojí: „V sobotu...“ a má stáť: „Vo štvrtok dňa 21. januára —“ — čo týmto opravujeme. Red.

pečnosti. Nič to neosoží, i znášajú s filozofickou spokojnosťou všetky švihy kocarom, kopanie, zauchá a všetky možné „argumenta ad hominem“ v tej nádeji, že si nejaký „bakšiš“ (dar, prepitné) vyrobia. I počul som neskôr, že nektorí z týchto týraných bezočivých nosičov i 500—1000 piastrov doma zakopané majú.

Do colnice boli sme tak rečeno donešení a tam osvobodili sme sa od obklučujúceho nás zástupu Arabov, ktorí ustavične osmahlé svoje ruky nám otrčali a neprestajne „bakšiš, bakšiš“ kričali tým, keď sme medzi hulákajúci zástup plné hrsti drobných peňazí hodili. Aby sme si usporili omrzlé a zdľhavé premrvanie svojej batožiny v „donaua“ t. j. colnici, podstrčili sme tiež niekoľko žltákov colným úradníkom a len potom mohli sme svobodne na voze do vniutorného mesta sa poberať.

Išli sme najprv tak rečenou arabskou štvrťou, ktorá z malých napolo zrútených domov pozostáva, ktoré podobajú sa skôr búdam pre psov, lež bydliskam pre ľudí určeným. Koterce tieto obývané sú najnižšou vrstvou domorodcov.

Ulice sú nečisté, špinavé, nedlážené a prestierajú sa krízom-krázom; na oboch stranách každej ulice nachádzajú sa búdy kupecké, v ktorých sa najviac potravných článkov predáva. Obchod je živý. Ulicami, hufami ľudu preplnenými, pohybujú sa do čierneho-bielych alebo nebových šiat odené a do závoju od hlavy do päty celkom zahalené ženské postavy, ktoré sa veľmi našim mníškam podobajú, Turci, Greci a Arabi vo svojich pestrobarvistých odevoch, kaval-kady oslov a mulíc s jich pohoničmi, ktoré zastupujú viedenskú tramway a z jednej strany na druhú pasažierov prenášajú. Kde tu zjaví sa i arabská processia, ktorá cez nos svoje modlitby odspevovať sa zdá tým cieľom, aby dobrotivé nebo dopustilo, žeby blahonosný Nil svojimi mutnými vodami kraj zaplavil a nivy i role zúrodnil. Človekovi sníva sa pri tomto pohľade „o tisíc a jednej noci.“ Ale, čo to? Od chrbta tiskne nás napred karavána dromedárov a tiav a upomína nás, že cesta i jim patrí.

Tak valia sa zástupy ľudu a zvierat zvolna slimákovým krokom a zľava i zprava zabarikadujú každú chvíľu môj povoz a za každým postátím zavesujú sa na moje nohy arabskí chasníci, ktorí mi obuv čistíť chejú. I hodil som jim niekoľko červencov, aby som sa z dotieravosti jich vysvobodil; a kým sa ti v blate váľajú a bijú, dorazil som šťastlive do europejskej štvrťi, v ktorej už trochu kultúry pozorovať možno.

V časti tejto mesta sú široké dláždené ulice s veľkými i viac poschodí majúcimi budovami, ktoré sú však všetky v egyptskom slohu stavané. Na rohoch domov sedia pod holým nebom pri malých stolíkoch peňazomenci, ktorí často viac peňazí vo svojich kaftanoch ukryté majú, lež naše viedenské banky vo svojich veličných verthaimkách. Prosred mesta, v najkrajšej ulici je promenáda s početnými pomníkmi a kioskami, na pravo v pozadí dost pravidelných ulíc zjavuje sa oku utešený vyhľad na more, ktoré na jeho brehoch početné kaviarne vrubá.

Povetrie je utešené, jako u nás pod Tatrami v letných mesiacoch; okolo poludnia je horúčosť skoro neznesiteľná. A jako to bude tu ešte v lete!

Hotel „Abatt“, v ktorom byvam, je jedon z najrenomirovanejších i zodpovedá celkom europejskému vkusu; má doma kúpele, dobrú „table d'hoté“ (spoločné stolovanie) a za pätnásť frankov denne zaopatruje hostinec tento hosťa svojho znamenite.

Práve teraz tiahne popod moje okná arabský pohrabný sprievod. Miesto sprievodu viedeňskej „Entreprise de pompe funebre“ (pochovávaci spolok) zastupujú tu favy, ktoré predkom kráčajú, na chrbte majú vrecia naplnené chlebom a dattlami. Na ťavách sediaci sluhovia rozhadzujú dattle, chlieb a července medzi zástupy ľudu. Za týmito nasledujú dervišovia (mahomedánski mnísi), ktorí nie sú kňazmi z povolania, ale z rodu, jako to Matras vo svojej knihe „Parížsky život“ hovorí; lebo každý z nich je slepý a slepý byť musí, keď chce byť dervišom. Kečne nasleduje rakev s umrlcom červeným súknom pokrytá, za ktorou kráčajú spievajúci mužovia, nariekajúce ženy, ktoré sa k tomu cieľu

za peniaze najímajú, a osli i mulice, na ktorých sa nebohy za života nosieval, završujú sprievod. Keď sa European na podivný tento pohravný pochod zahľadí, vstúpia mu mimovoľne do očí slzy — od smiechu.

Jaknáhle tu svoje záležitosti do poriadku privediem, pôjdem cez Cairo do hornieho Egyptu, kde na mňa mnohé podivné veci čakajú, o ktorých Ti svojim časom písať nepremeškám.

Ponevác pošta len každých osem dní medzi Alexandriou a Cairom chodí, použil som v nedelu dňa 24. jan. prázdny svoj čas k tomu, že som vybehol do Caira, zkaď som sa dnes (28. jan.) zpät navrátil. Mesto toto je pravidelnejšie, modernejšie a veľkomestkejšie stavané. Zpozoruje to človek na prvý pohľad, že je Cairo sídelným mestom

Khediva (miestokrála) egyptského. Zvláštne interessantné je okolie mesta, kde človek pri každom kroku sretá sa s pozostatkami šerej dávnovečnosti a klassického praveku.

Za krátkeho môjho pobytu v okolí Caira navštívil som jedon zo siedmych divov sveta — bájočné pyramidy, ktoré celé skalnaté mesto tvoria. I vystúpil som na jednu z nich až vyše jej polovice; končiar jej prevyšuje svätošefanskú väzu vo Viedni. Obzrel som i zkamenelú horu — „Spinx“ menovanú. Balván tento okrovský je z jednej skaly vytesaný.

Aby som sa Ti čo archeologovi a geologovi zavďačil, kúpil som tu nektoré starobylé, možno že rimanské, peniaze, nasbieral som vlastnoručne i nektoré nerasty, ktoré Ti s najbližšou poštou zašlem.

Vytriezvejú

Vytriezvejú naši vrahovia, —

Vytriezvejú — veď sú ľudia!

Skôr, neskôr i v jejich sa duši

City ľudskosti zobudia:

Nahliadnu — jak hroznými — sami

Krivdami, ách, stíhali nás —

Láskavejšie naložia s nami,

Navrátia, čo nám vzali, zas.

Vytriezvejú naši vrahovia?

O, marná nádej, marný hlas!

Dokial len jich sily postačia —

Moriť a dusiť budú nás.

Niet v jich duši milosti hnutie,

Jich vztek už nič nepristaví, —

Smrť našu, naše zahynutie

Píšu na svoje zástavy!

Vytriezvejú naši vrahovia!

Verte príjde tá hodina:

Ale strašné bude volanie

K pokániu od Hospodina!

Shrnú sa na nich žravé vatry

Jejich hriechov a jejich vín, —

A tu, čo oko jejich spatrí,

To bude — hrob a smrti stín!

D. Maróthy.

Žitomerania.

Poveš od *Mich. Czajkowského.*

(Dokončenie.)

IV.

A mesiac, i dva, i tri, i viacej jich uplynulo, a o Gorajskom ani chýru, ani slychu.

Žena jeho mohla si i oči vyhladať, a muža nevidela. Olesia zachrípla od volania: „tato, tato,“ a otca kde nič tu nič.

I v Zorokove vyzierajú ho netrpezlivo. Kanonik naklonil veľmi snadno duchovenstvo k záležitosti poľskej a svätej cirkvi. Maršalok zbieral občanský poplatok. Žitomerská šľachta chystala si zbraň, kone i mužstvo. Všetko čaká len na rozkaz jeho milosti pána kráľa. —

„Oné tento.“ riekol komorník, „nás Janko zaviazol jak kobola v blate. Už bych sa bol do tohto času i z Ríma pešky vrátil; oné tento, i Agnus Dei doniesol: a tu rozkazu nemá a čas beží.“

„Pane môj,“ odpovie mu vojský, „nenie to vinou pána Jána; on nezaspí pri tej veci, ja ho znám. Nezdá sa mi, žeby knieža Jozef mal pobalamutif: no čas beží.“

I behal sám pri tejto reči sem a tam.

Napoleon vtrhol s vojami rôznorečového vojska do Litvy, na Bielorus; i nebolo poľského kráľa, čo by naznačil Litvinom a Bielorusom poriadok obecného ruchu. Páni litevskí a bieloruskí šli na vojnu, ale to len tak, aby bojovali, i bojovali tak, jako Poliaci nad Ebróm, po italských, nemeckých a iných námorských krajinách. Dúbravský s hrstkou poľského vojska prišiel ku Bobrujskovi. Švarcenberg s nemeckou nedôverivosťou vkročil na Volyň, ale nik nedonášal kráľovský rozkaz k povstaniu. Knieža Jozef, jako jednoduchý rytier, ale nie jak kráľ Poľsky, válčil pod Smolenskom za slávu cisára Francúzov.

O Jánovi Gorajskom nebolo ani chýru ani slychu.

Už po celom Rusku hlásané je o požiare Moskvy a o ustupovaní vojsk Napoleonových. Už nie v skrytosti hoyoreno o zrade Švarcenberkovej; len dvaja ľudia nechceli to veriť — vojský a komorník.

„Pane môj, Moskali luhajú jako šelmy; všetko nepravda. Napoleon tiahne sem, ja to viem.“

„Oné tento, kde kto je, bije sa; kto utekal, uteká. Oné tento, sadajme na kone, ešte je čas; a keď sa my statočne preukážeme, bude i Napoleon inú nótu húst. Sadajme i bez rozkazu! Oné tento, ja hovorím.“

„Ešte vidím vo vás, pane môj, konfederata; čakajme na rozkaz.“

„Čakať, čakať.“ odsekol komorník, „to už na čerta čakaj; oné tento, biť sa zaraz, tomu rozumiem. Hľa pane Michale, vaša milosť pán brat de jure a ja de hajda; ale verbum nobile debet esse stabile, dali sme si slovo to a čakajme, ale daj Bože, aby sme sa neprečkali.“

I v Luke tak očakávali, ale so smútkom a bóľom v srdci.

Olesia naučila sa opakovať:

„Nemám tatu; ty plačeš maticka? Neplač, ja ťa lúbim.“

Marienka marila život svoj v tesnôte a tak povážlive zhoršilo sa jej zdravie, že ju vzal starostlivý jej otec k sebe. Nenariekala, ale žalosť vodrala sa jej do srdiečka; oplakávala muža, jakoby už bol nebožtíkom a modlila sa k Bohu, aby ju čo najskôr s nim spojil.

Už v celom Žitomersku vedeli o prechode cez Berezínu a v Zorokove vojský s komorníkom ešte sa radili, jako sriadiť povstanie, i usrozumeli sa, že nekoľko pošlu ku Napoleonovi.

„Oné tento, ja pôjdem: pán brat nahliadnete, že sa s nim dohovoriť to po latinský, to posunkami. Oné tento, keď sa jedná o vlasť, nuž i s Nemcom sa človek dohovoriť, nie to ešte s Francúzom.“

„Čakaj, pane môj, kým Napoleon sem prijde“ — a palicou ukázal na zemepisnej karte, ktorú od nejakého času vešali vedľa miesta, kde pán vojský sedával.

„Kam že? oné tento.“

„Sem, pane môj, do Moziru; k nám dorazí ztade. Za to ručím.“

„Oné tento, sadajme na kone. Mozir, oné tento, je pod nosom.“

„Tak sadajme, pane môj. Hej, Bazilek!“

Kým Bazilek pribehol, zavznel dedinou poštovný zvonček a naraz s Bazilkom zjavil sa prisediaci, odený v celú rovnošatu, opásaný mečom, poklonil sa zdvorile, no dla predpisu.

„Pán generál gubernátor pozdravuje pána maršalka a oznamuje, že Bonaparte sám, obišiel Kozákov Platových, i utiekol do Francie a naši zničili Francúzov na prach. Najjasnejší

cisár poslal Platova až do Francie, aby tú babu Bonaparta priviedol do Sv. Petrohradu.“

Vojsky už nedopočul, len opakoval:

„Šelma, klameš; šelma, klameš!“

„Oné tento,“ vykrucoval si komorník fúzy a chytil za rukovet karabelu¹⁾.

„Nech pán maršálok sám číta,“ dodal prísediaci, i deručil mu balík papieru potlačeného a popísaného.

„Klameš, klameš“ — a papiery odstrčil. Očervenel jak moriak, a keď prišiel lekár, zavola: „Šilknechte čítaj!“

Šilknecht čítal a potvrdil pravdu zprávy prísediaceho.

„Pane môj, i ty klameš; nuž i ty ma chceš ošialit?“

Podvihol palicu, chcel vstať z kresla, ale zpadol zpät do kresla.

„Harmančoku!“

„Harmančoku! Položte pána do postele,“ riekol lekár.

„Oné tento.“

Prísediaci pomáhal komorníkovi a Šilknechtovi vyzliekať vojského.

A keď prísediaci odišiel, riekol Šilknecht:

„Ja som chcel pánov zachrániť. Vedel som o vašich zámeroch a mojím pričinením bol Gorajský zajatý a odvedený na Sibir.“

„Pane môj! Vy ste šelma, zradca, Moskal — —“ a ďalej hovoriť nemohol, bo reč mu zaseklo.

„Oné tento, hlavu zofať,“ ozval sa komorník a už tasil karabelu.

Šilknecht narobil krik, Strmecký pribehol s ľuďmi a komorník uspokojil sa i s vyhrážkou. Tak drieb to s nim nebývalo, ale starosť nie radosť; priateľ bol chorý a lekár potrebný.

Tej istej noci po spovedi a poslednom pomazaní vypustil vojský ducha, opakujúc:

„Ubohý Janko — on je nevinný. Pane môj, kráľa treba a Polska povstane.“

Komorník odriekával modlitby na kolenách pri tele zomrelého priateľa a k nim v myšlienkach dodával:

„Oné tento, daj Bože Polsku kráľa. Oné tento, nech sa vyplnia slová vojského. Nesmrteľnej jeho duši večné ľahké odpočinutie a Polsku z mŕtvých vstanie!“

V.

O rok neskôr, keď pani Gorajská, vyprosiac si od otca dovolenie, odišla na niekoľko dní do Luky, aby tam zaplakala na hrobe zašlého šťastia, našla všetko smutné jako to bolo po mužovom odchode.

Zadumená sadla si k oknu a pozerala na cestu, ktorá viedla k Žitomeru.

Starý komorník prišiel na návštevu. Biedna pani málo s nim mohla hovoriť, ale volno jej bolo pri ňom sa vyplakať.

Maličká Olesia opakovala len: „Niet tatu, niet tatu.“

„Oné tento, príjde, uvidíš.“

A dievčatko skočilo matke na lono:

„Mama, tata príjde. Už ide!“

A cestou prichádzala zvolna trojka poštovních koní, v blízkosti dala sa do behu a hneď na to zamierila ku dvorcu.

„Tata ide! Mama. pojd!“ — a bežala ku dverám, a matku zalialy slzy.

Povoz zastál pri pavlane.

„Tata prišiel!“ vykrikla Olesia.

A matka nemala sily, aby povstala z kresla; i hladela ku dverom a slzy zalialy jej oči.

Komorník vybehol ku dverom.

„Oné tento, pán Ján?“

„Janko!“

„Marienka!“

A už oba ležali si v náručí.

„Tata, mama!“ — volala Olesia i zavesila sa na otcové kolená.

Komorník rozplakal sa.

„Oné tento, dajte pokoj — ale už je to!“

I vypravoval mu Ján, jako ho Baškyri chytili pod samým Žitomerom, jako ho zavreného v kybitke¹⁾ poslali na Sibir do Om-ska a tam väznili a pustili len následkom jeho omilostenia kroz Alexandra; jako sa ho

¹⁾ Karabela, krivý meč.

¹⁾ Kybitka, ruský voz.

vypytovali o mnohých vecach, ale on že nič nevyzradil; jako ho najviac tá myšlienka trápila, že nedostál si slovu, a neprišiel ta, kam bol poslaný.

Komorník mu na to:

„Oné tento, čo sa vlečie, neuteče. Nebohy vojský predpovedal: „Keď bude kráľ,

bude i Polska!“ len tak robme, to jest len tak robte, lebo ja, oné tento, to nedožijem, jako radil kanonik, jako hovoril náš drahý vojský. Bože, sviet na jeho dušu. Oné tento, oni dobre hovorili, a keď kráľ rozkáže, oné tento, my budeme, alebo vy budete sa už biť veľmi prospešne.“ —

Preložil *Sytmiansky*.

Stručný nástin grecko-rimanskej mythologie.

Podáva *Karol Ruppeltdt*.

My slovenskí synovia, ktorí sme gymnasiálne triedy navštevovali, počúvali i učili sme sa mythologiu grecko-rimanskú, no väčšia časť Slovákov, najmä i naše krásne pohlavie — keď ešte nemáme vyšších dievčenských škôl — nemohli si známosti nadobudnúť o bájosloví drievnych Grekov a Rimanov. I umienil som si s dovolením ct. redakcie v našom „O.“ stručný a zrozumiteľný nástin mythologie grecko-rimanskej podávať; i dúfam, že dobrej veci trochu poslúžim, keď našim spanilomyšlným Slovenkám, pokročilejším remeselníkom a roľníkom o názoroch ľudu pravekého prehovorím a s mnohým, v spisoch slovenských nimi sa stretnuvším neznámym menom jich oboznámim.

A čo je mythologia? Mythologia, bájoslovie, či bohoveda je učenie o vymyslených božstvách. Krom toho zaoberá sa mythologia i s istými rozpravami a historickými povestami, ktoré fantáziou básnickou utvorené a rozšírené, podobu bájky a vymyslenej poviedky dostaly. Že si ľudia isté božstvá čili bytnosti vymysleli, ktorým nadzemskú moc pripisovali, je celkom prirodzené, bo jich samé úkazy prírody k vereniu v mocnejšie bytnosti, jako sú sami, t. j. v božstvách, privádzaly. Z týchto bohov držali niektorých za A) vyššie božstvá abo za opravdivých bohov, iných za B) nižšie božstvá abo polobohov, t. j. ľudí, neobyčajné vlastnosti majúcich. Pochop o jednom bohu bol pre nich pri vysoký; oni každému živlu pridali zvláštneho boha. Tak si predstavovali bohov v povetří,

vo vode, v ohni atď. Keď pri tom povážime prirodzenú náklonnosť človeka k neobyčajným, podivným, zázračným vecam, nuž si domyslíme, že bolo bohov dost a dost. Predstavy tieto všetky nevzdelané, surové národy si sdieľaly, ktoré jejich básnici a pevcí národní, každý svojim spôsobom, ešte zveličili a rozšírili. Keď mythologiu z tohoto stanoviska považujeme, nebudeme sa diviť, keď v týchto povestach mnoho takého, čo si naprosto protirečí, mnoho zázračného, ba často nemožného a dľa našich terajších pochopov mnoho nemravného najdeme. Grecka mythologia je najvyvinutejšia, potom rimanská; a zo staršej egyptskej prešlo mnoho k tým. Pravda, že vzdelanci národov týchto neverili na tieto bájky, povesti, zato ale tým viac dal a veril obecný ľud. Známost týchto mythických povestí je potrebná, bo bez nej nemožno smysel mnohých tak krásnych pomníkov starého veku rozlústiť, ba ani len zo- a vyobrazenia n terajších básnikov a umelcov porozumieť a jich náležite oceniť.

O stvorení sveta mali praobyvatelia zvláštny názor. Oni, menovite Greci a Rimania, považovali túto zem za celý svet, mimo ktorého sa nič viac nenachodí. Najsúvislejšia a najznámejšia povest o stvorení sveta a o pôvode bohov pochádza od greckého básnika Hesioda, ktorý žil 900 r. pred Kristom. Na počiatku bol vraj Chaos. Z tohoto povstala zem (Gea, Tellus) jako plocha.

Tým sa utvorilo nadsvetie a podsvetie t. j. nebo (Uranos) a peklo (Tartaros). Tma v tomto poslednom menovala sa pranoc (Erebos). Nad zemou bola tiež noc (Nyx). Z pranoci a noci povstal na zemi *deň* (Hemera), a nad ňou *vzduch* (Aether). Teraz ešte len bolo vraj možno vidieť nebo, ktoré tak jako i more (Pontos) povstalo zo zeme.

A) Vyššie božstvá sú:

Uranos alebo *Coelus*. Uranos bol syn zeme (Gea), potom i jej manžel a otec Titanov, Hekatonchairov (centimanov = stotukých) a Cykloпов. Z Titanov si zapamätáme: Oceanos-a a Kronos-a, a z Titaniek t. j. detí ženského pohlavia: Thetys, Themis a Rheu. Hekatonchairovia boli traja obrovskej postavy s 50 hlavami a 100 rukami mužia. Cyklopi boli divokého vzezrenia, s okrúhlym okom na čele a kováčski tovarýšia pri Hephaistosovi (Vulkanovi). Uranos bál sa, že ho vlastné jeho deti prestolu pozbavia, preto jich zhodil do Tartarosu. Jeho žena chcjúc sa zato nad nim pomstiť, naviedla syna svojho Kronosa, aby otca kosákom smrtnelne ranil. Ten to urobil a z jeho krve povstaly Erinnye (Furie), Gigarty a iné nestvory. Kronos sa zmocnil prestolu a vysvobodil svojich bratov a sestry z Tartarosu.

Kronos alebo *Saturnus*. Kronos mal svoju sestru Rheu za ženu, a jich deti byly: Hestia (Vesta), Demeter (Ceres), Hera (Juno), Pluton i Hades (Pluto), Poseidon (Neptun). Tieto prehltol otec Kronos rad radom hneď po narodení preto, aby ho vraj žiadno z nich z trónu nezvrhlo; ale šiesto dieťa Zeus (Jupiter) bol tým zachránený, že matka Rhea dala miesto neho v plienkach zakrútenú skalú svojmu manželovi prehltnúť a Zeusa položila na ostrov Kreta, kde ho jej kňazia Korybanti opatrovali a Nymphy Adrastea a Ida kozím mliekom chovaly. Keď Zeus dorástol a otec jeho Kronos následkom od Metis mu danej dávky na vracania všetky päť prehltnuté deti vydávil, spojil sa Zeus s nimi, zrútil otca z trónu a posadil sa naň. Dľa rimskej povesti šiel trónu pozbavený Kronos do Italie ku kráľovi Janusovi a vynaučoval jeho ľud roľníctvu a iným umeniam,

začo bol veľmi vážený a Janus ho spoluvládárstvom poctil. Doba panovania Kronosa menuje sa zlatou dobou, v ktorej ľud bez starostí, v nevinnosti, v svobode a radosi žil. Kronosa vyobrazujú obyčajne jako bradatého starca s kosákom alebo kosou v ruke, sediaceho na zlomenom pni, okolo ktorého sa had vinie. Na novších vyobrazeniach drží v ruke hodiny, symbol času.

Rhea či *Ops*. Rhea, jedna z Titaniek a manželka Kronosova, mala svoj hlavný sviatok dňa 21. marca, ktorý jej kňazia Korybanti svätievali. Jako bohyňa Ops u Rimanov požívala v celej Italii veľkú úctu, lebo verili, že ona naučila ľudí mestá stavať a tieto múrami a väzami opevňovať. Vyobrazená býva obyčajne sediac na voze, ktorý dva levi tahajú, alebo na stoličici s dvoma levami po stranách; na hlave má korunu predstavujúcu múry mesta.

Zeus alebo *Jupiter*. Zeus, syn Kronosa a Rhei, kráľ bohov a ľudí, panovník a sdržovateľ vesmiera, bol zriedkavou silou, rozumom a múdrosťou obdarený; zrútil otca z trónu a posadil sa naň. Vladáril ale spolu so svojimi bratmi Plutom a Poseidonom tak, že si on podržal nadsvetie či nebo, Pluto dostal podsvetie a Poseidon more; zem ale zostala spoločným majetkom jich. Desať rokov musel Zeus bojovať s nespokojnými s jeho panovaním Titanmi, ale jich bohovia pomocou Cykloпов, (ktorí darovali Zeusovi hromovú strelu, Poseidonovi trojzubec (Dreizack, t. j. berlu s tromi zubami na vrchu), a Plutovi šišiak takej vlastnosti, že kto si ho postavil na hlavu, stal sa neviditeľným), Hekatonchairov, jako i Nektara a Ambrosie šťastne premohli, do Tartarosu hodili a Hekatonchairami strážiť dali. Záčiatkom viedol Zeus tuhý boj s Gigantmi, ktorí Geou popúdení, chceli Titanov pomstiť. Najstrašnejší medzi týmito boli Otos a Ephialtes, ktorí už v 9. roku výšku 800 rífov dosiahli. Tito posnášali na hromadu vrchy Pelion, Ossu a Olymp a chceli z tejto výšky nebo dobyť, ale jich Zeus pomocou Heraklesa premohol a do Tartarosu zhodil. Gea chtiac sa pomstiť stvorila strašlivú obludu Typhon, pred ktorou bohovia nalakaní do Egypta utiekli.

Zeus ale zostal, pustil sa s ňou do boja a po mnohých prestálych nebezpečenstvách premohol ju šťastne na ostrove Sicília a privälil na ňu vrch Aetna, ktorý od toho času až podnes ohňom soptí. Doba panovania Zeusa menovala sa sriebornou dobou, a život v nej už starosti a namáhania plný. Za touto nasledovala železná doba, v ktorej človečenstvo výstupný život viedlo a preto ho chcel Zeus povodňou vyhubiť, ale sa Deukalion, Pyrrha a Prometheus na člnu zachránili a stali sa zakladateľmi nového ľudského pokolenia na zemi. Všetky úkazy nebeské, zvlášte hrom a blesk, pripisovali sa Zeusovi. On kráľoval na Olympu v Thesalii a odtiaľ spravoval bohov a ľudstvo, ktorého osudy v jeho rukách spočívaly. Jako ochranca pohostinnosti potrestal kráľa z Arkádie Lykaona tým, že ho vo vlka premenil, a odmenil zbožný pár manželský Philemona a Baucis vo Phrygii tým, že jim dal dožiť vysoký vek a zomrieť v jednej hodine; jeho premenil v duba a ju v lipu, ktoré potom čo posvätné byly ctené. Zeus prevyšoval silou všetkých bohov; sama Juno musela pocítiť jeho hnev. On rozdával múdrosť, zvestoval budúcnosť, počul všetko, ale ho bohovia často klamali. Jeho ženy medzi bohyňami byly: Metis, Themis, Hera a Latona. Zo smrteľných žien miloval: Dareu, Maju, Semelu, Europu, Kallistu, Jo a Ledu. Zeus bol všeobecne ctený a zbožňovaný. Jeho najkrajšie chrámy byly v Olympii a v Athenach. Chrám v Olympii bol okolo r. 450 pred Kristom vystavený a v ňom jeho velikolepá socha od Phidiasa. Tu sa svätily jemu k úcte každý štvrtý rok takzvané olympické hry, ktoré päť dní trvaly

(Pokračovanie nasleduje.)

a z behania o závod, skákania, pasovania, závodenia v básnení, hudbe atď. záležaly. Jeho najstaršia veštba (Orakulum) bola v Dodone v Epiruse. V samom Ríme mal Jupiter viac kostolov, z ktorých najnádhernejší bol v niutri Kapitoliума na skale Tarpejskej. Jupiter mal viac priemen, tak ku pr.: Kapitolinus, Maximus optimus, Hospitalis, Olympikus atď. Jemu obetovali túrov (bujakov) s pozlátenými rohmi (Hekatombi); zo stromov mu zvlášte dub, z ptákov orol bol zasvätený. Vyobrazujú ho sťa silného, bradatého muža s diadémom alebo korunou na hlave, sediaceho na tróne s orlom vedľa neho, držiaceho v jednej ruke berlu kráľovskú, v druhej blesk.

Hera alebo *Juno*. Hera, dcéra Kronosa a Rhei, manželka Zeusova a matka Aresa (Mars), Hephaistosa (Vulkan) a Hebe, bola čo najvyššia bohyňa, čo kráľovna neba a zeme všeobecne a vysoko ctená; kráľovstvám a manželstvám bola vraj predstavenou. U Grekov a Rimanov zbožňovaly ju menovite ženy. Na ostrove Samos mala nádherný chrám, kde jej slavnosť takzvané Matronalie (Heree) ročne dvoma processiami zasvätili, pričom túrov obetovali a všelijaké hry provozovali. Hera bola krasavica a na svoju krásu veľmi žiarlivá. Jej spoločnice, ktoré ju všade doprevádzaly, byly Nymphy, často i Gracie. Jej najmilšia služobnica menovala sa Iris. Z ptákov zasvätili jej obyčajne páva, hus a kukučku. Na vyobrazeniach poznáme Juno po jej majestátnej postave s diadémom na hlave, s kráľovskou berlou v ruke a páv jej stojí po strane. Jako Lucina drží malé dieťa

Prednášky o poesii slovanskej.

Od *Eudovita Štúra*.

(Pokračovanie.)

U tých všetkých národov ale nevidíte celistvosť poesie, u Indov je ona symbolická, podstatne odchodná od klasickej poesie Rekov a táto opäť rozdielna od Germanskej poesie. Niet teda u týchto národov celistvosti poesie. Umenie ale musí byť celisté, veliké, vyrovnané a dovršené, a preto jako my nemáme ani samostatného staviteľstva, sochár-

stva, malby, hudby, hoc tieto umenia vysoko vystúpí u nás môžu, ale preca v pohľade týchto nemôžeme povedať: že sú to naše umenia, tak zajiste budeme i musíme mať i my jedno umenie, o ktorom povedať môžeme: že je naše samostatné, národné, slovanské umenie, a toto umenie, ktoré my v jedno veľké, vznešené a dovršené vytvoríme, je *poesia*, ktorá v Slovanstve na najvyšší stupeň vystúpi. K tomuto umeniu u nás i zem je výborná a primeraná, po horách, po dolách hučia piesne slovanské, národ náš dýcha a žije poesiou, vo všetkých prácach, strastach a bolastach ustavične do tej ríše vyššej, po tom kraji rozmanitom, velebnom, nepremeniteľnom a spokojnom sa obzerá, a jako z doliny na vršok žiarou ožiarený ohliada — bo tam pre neho pokoj, tam svetlo Božie! Preto teda predmetom našej rozpravy bude účel poznať: čo je *poesia slovenská*!

Povedal som, že jako všetky národy Indo-europejské majú svoje zvláštno umenie, a jako zas u všetkých nachádzame poesiu: tak z druhej strany povedal som, že poesia u týchto národov je len čiastočná, nedokonalá, ešte nezaokrúhlená a necelistvá, že musí byť národ, ktorý i toto umenie zaokrúhli, uceliství a dokonale vystaví, a že tento národ je národ Slovanský. Pozrite na východ, tam nevidíte ani pyramíd, ani sóch, ani čarovnej malby a hudby — ale zarazí vás pieseň, spev hlasov ľudských; ten spev šumí od mora k morám, jako lipa i búrlivými i tichými vetrami rozkolísaná. — Spev ten šumí roztočený a je velebným, prekrásnym, nádejplným a božským zjaviskom vo svete Slovanskom. Goethe hovorí, že sochy sú zkamenelé tóny, — tie národy tam byly tak rečeno nemé. Ponevác každý národ v pomníkoch pamiatky svojho stavania zanechať musí: ti katakomby, ti sochy, ti namalované obrazy zanechali, ti hudbou zvečnili pamiatku svojho života; ale ešte všetko toto nenie dokonalé; tak ustavične čím pôjdeme ďalej, najdeme väčšie vyslovenie toho, čo národom chýbalo, tak prídu sochy, od staviteľstva dokonálejšie, za nimi malba, potom hudba a na koniec spev, báseň. Vo vyslovení tomto

nachádzame potah, v jakom národ stojí k Bohu a svetu, v umení národ svoj život pre budúcnosť zachová, zapečatí, iste teda náš národ má najväčšie povolanie, má umenie: poesiu, v ktorom sa najdokonalejšie vysloviť môže. Keď Goethe povedal, že sochy sú zkamenelé tóny, my môžeme povedať, že u nás sochy, obelisky atď. sú rozpustené hlasy, jako tam nemé tak u nás zhovorčivé. Hlas a sochy sú vo veľkom spojení, to ukazujú Chladného figury, je 7 farieb, 7 tónov atď. U nás ničo zkameneliny, ale je všetko živé, všetko rozpustené a vyslovené. My sme Slovania, a všetko musíme *vysloviť*, vysloviť piesňou, spevom, hlasom, ktorý je najľudskejší a človeka najhodnejší, jako naproti tomu zviera vysloviť sa nemôže; ba i medzi zvieraty tie, ktoré dáky hlas majú, stojá o mnoho vyššie nad tými, ktoré žiadneho hlasu nemajú, ku pr. korytnačka, had atď. Zajiste naše meno *Slovan* pochádza od *slova* tak, jako národy, s ktorými sme sa potkali, byly nám nemé, a odtiaľ *Nemci*, my sme Slovania, a musíme i našim životom a v umení byť Slovanmi.

Čože je *poesia*? Jaké umenie? Na túto otázku doteraz sa ťažko odpovedá, a všetci ti, ktorí o poesii jednali, zdržovali sa na túto otázku odpovedať, bo nevedeli v čom ona vlastne záleží, len jednotlivé prípady a strany z nej podali, pravidielka a odtáženia o nej dosť narobili. Je to zajiste otázka, dokial sa do vniutornosti umenia neprejde, ťažká, ba nemožná; my na ňu takto odpovedáme: *poesia je to isté, čo umenie, t. j. objatie hmoty a ducha v slovách*. Musí byť v poesii duch a hmota, ale musí byť spojená s duchom tak, že on je samostatný, hmota ale jemu slúžiaca, ale preca podstatná. Jako pri malbe hmotou sú barvy, tak v poesii predstavenie, fantasia, z ktorej poeta vydlabuje a duch v slovách hovorí. Nebude teda poesia len nakopenie predmetov, i hoc jakých pekných, na pr. nasháňaj hradov, zámkov a opíš všetko to okolo nich a na nich atď., to len vždy zostane hmotou, tie mená, obrady atď. nerobia poesiu. Ale naproti tomu ani to sa nemôže povedať poesiou, keď sa druhá čiastka t. j. duchovnosť čistá opíše

a predstaví, ku pr. sred obce je vôla, ktorá sa v obci uskutočňuje atď., bo to sú čisté pomysly bez hmoty, ktoré samotné nemôžu robiť poesiu. Čože sa teda požaduje k opravdivej poesii? *objatie ducha s prírodou*, — keď to spravíš, budeš mať poesiu. Tak sú poetickí Homeroví bojovníci Achill, Ajax a Odysseus, ktorí stoja na poli proti Troji a vyzierajú jako mračná nad horou. „Mračná sedely na jich čele,“ hovorí Homer, čo značí zatriasanie sa, vôlu napadnutia, ktoré keď sa v tej hmote zamračené predstavuje, je poetické. — Tak ďalej ku pr. rummy nič nie sú poetického, ale keď sa povie: rummy smútia nad časom, teda je to už poetické, bo smútiť je vlastnosť ducha, toto ale, čo je duch, vznáša sa do hmoty, ale tá nestojí sama, to je ducha počínanie a rummy sú len výrazom tohoto ducha. Obecný ľud hovorí: že v zámkoch strašieva, ľud má o mnoho čistejší názor jako my, u neho ku pr. tá rozvalnosť značí, že tam staré časy žijú. Túto peknú stránku ľudu znázorňuje *poesia*; ku pr. Homer hovorí, že keď Achilles padol, kone plakali, — kôň nič nevie o zármutku, ale Homer ho predstavuje, jakoby bol zranený s pánom, ktorý, keď on padá, i kôň jeho sa zarmúti. Názor tento krásne je predstavený v piesni: „Zahučaly hory, zahučaly lesy“ atď., bo to hučanie hôr nič inšie, len žiaľ mojej duše vyslovuje, nie prirodzeným spôsobom, ale ony hučia z môjho žiaľu. Tak cypris nad hrobom sa kloní a už hrob dosahuje — tu stojí jak by sa klonil, ale už tiež upadol, a nad tým od žiaľu sa zchyluje atď.

Aby sme tým lepšie mohli poznať čo je *poesia*, musíme najprv ešte udať rozdiel medzi *poesiou* a *prosou*. Prosa je vypočítanie predmetov, pomyslov a všetkeho podľa kategórie vonkajskosti, jakovosti, času atď., bo skutočne v týchto kategoriách budú len pomysly jedno od druhého odvislé, a za to tu prestáva *poesia*, bo *poesia* je svobodná, ku pr. tento kráľ je človek znamenitý, ale dal sa do veľkého utlačovania, tak ho odstrčili atď. je holá prosa. Za to sa nám v poesii tak nelúbia čiastočky: jak, teda, keď, zato, ani, jestli atď., bo tieto sú bez názornosti, len

čisté pomysly, spojujúce čiastky. Miesto týchto pomyslov ale musia byť v poesii čisté názory; nie ku pr. keď sa zamračilo, vtedy vstával. Naproti tomu poetické je:

Noc je — v tichej hore u vodičky,
U skál škaredých a tmavých,
Ohník sa blyští v jednej kolibke
A pri ňom sedí starý mních.

Tá noc, ten ohník, hora, má svoje značenie, to veľké pohnutie, tá tajomnosť mnícha svieti v jeho duši tak, jako ohník. Tu sú čisté názory, tak jakoby sa to bolo samo zrodilo. Z ohľadu názornosti musí byť všetko predstavené, básnik musí mať obrazotvornosť, ktorú v obrazoch spredmetní (a taký názorný básnik je náš *Janko Kráľ*). Myslí si dakto, že *poesia* v tom záleží, keď sa príroda vysloví, príroda ale jako príroda nemá nič poetického, ale poeta z celej prírody *poesiu* spravíť má. V prvotnom názore národov bola celá príroda *poesiou*, tam všetko bolo zbožnené, duchaplné, tak na pr. starí Nemci si predstavovali, že keď hrmí, Bôh na koňoch jazdí, dupkom letí, sadne si na vrchy a odtiaľ púšťa strely. V časoch dávnych všetko bolo duchom naplnené, i sám Schiller hovorí, že terajší svet je: „die entgötterte Natur.“ — Grekovia v duboch Driady, v potôčkoch Múzy atď. si predstavovali; náš ľud v morách Ochechule, Morské panny videl, v duboch mu Prove sedával. Ale teraz, keď nauka to ďalej rozviedla a povedala: keď sa para nakopí, zhustne do oblakov a keď sa tieto srazia, je hrom — tam je už po poesii, bo toto rozmyslené prírody opísanie je docela nie poetické. — U starých Slovanov Vesna predstavovala ten život prírody, teda tento nebol v prírode a to bolo poetické, teraz ale nemá unavenejšie, jako *opis jara* čítať. Národ náš ešte i teraz zachoval túto názornosť v prírode, jemu vo vetre Strigy, Rarášek, Vetrné duchy atď. sa zjavujú, keď vrah do vetra krutiaceho zahodíš nožík, teda sa ti duchovia zjaví. Z tadial vidíte, že prvotná *poesia* bola ťažšia, bo názory boli čistejšie, duch tuššie s prírodou objatý, ale my sme už ďaleko od názorov starého sveta; srovnajte len na pr. Rukopis Kráľodvorský, — teraz z nás nikto nenapíše Homerovu *Illiadu*.

Sama predmetnosť a príroda ale ešte nerobí poesiu, ku pr. more samo v sebe nenie poetické, ale stáva sa poetickým obrazom, keď v ňom Paškin Napoleona takto predstaví:

„Твой образъ на пѣмь;“ t. j. Tvoj obraz na ňom!

Delí sa teda prosa od poesie podstatne. K poesii vôbec najbližšie pristupuje reč a historia.

Musí byť teda v poesii duch s hmotou srostnutý, ale jako je duch svobodný, tak i v tomto spojení musí svobodným ostať a nesmie žiadne zámary a účele mať, bo tieto by ho odvislým urobily. — Prečo že príležitostné básne tak z nevoli čítame? Ponevác sa v nich istý zámer vystavuje, samú báseň okolnosť a príležitosť určujú a tým poesia slúžobnou sa stáva. Keď sa ale príležitosť tak vie zakryť, že sa len máličko, jako by ani znať nebolo predstaví, vtedy je i príležitostná básne pekná; na pr. Mickiewiczova „Oda do Lelewela.“ — Lelewel prednášal historiú, a túto príležitosť použije Mickiewicz, tak že sám historiú spieva, všetky národy vo sväzku predstavuje a jich boje vyratuje; — koho na pr. nezaujima:

„Kdož v nježjajacych zwtokách nowy duch roznieci?
Wy ogniste spod lodów Skandinawskich dzieci.
O to Senior pelnym odziany kirasem;
Niosąc kopiją w toku, różaniec za pásem.“ atď.

Príležitosť sa musí ztratit, a v básni takej svobodné nadchnutie vládnut; bo keď máš zámary, už sú to kategorie; keď chceš dakoho povzbudiť, už je tvoja básne od toho zámeru odvislá.

Povedali sme, že najbližšie k poesii stojí reč a historia, ponevác historia vystavuje činy a osoby, ktoré samostatne jednajú, a z toho by sa mohlo zdať, že historia je poesiou; ku pr. Caesar ide svobodne do Germanie, prejde svobodne Rubikon, zmocní sa republiky, Brutus ho zavraždí atď. — to je všetko svobodné — ale historia nemôže sa srovnat s poesiou, bo v historii je všetko v kategoriach, v príčine, v účinku atď.; tak Caesar musel stroskotat republiku, bo k tomuto prevratu sveta samou historiou vyvolaný bol. I kto nevidí veľký rozdiel medzi historiou a poesiou? To platí i o reči (oratio), zajiste

v reči je dačo veľké, svobodné, obratov plné, jako vidíme u Demosthena, Olivera, Washingtona, Faxe atď.; ale naveky sa dačo chce rečou dosiahnuť, na pr. dakoho k zápalu vlasti, náboženstva, národu atď. povzbudiť; a za to ani reč za dielo čisté, poetické považovať sa nemôže.

Ponevác my jednotlivé stránky umenia vôbec pri tejto príležitosti vysvetľovať nemôžeme; preto pristupujeme k rozvinutiu rozličných hlavných podstatí samej poesie: ktoré podstaty sú: *poesia symbolická*, *klassická* a *romantická*, a za nimi pristúpime k poesii *Slovanskej*.

A) *Poesia symbolická*. Na východe je život prirodzený, božský, tam je príroda známka rozhodujúca, duch a Bôh sa v prírode ctí a oslavuje. Preto na východe zjavuje sa Bôh v prírode, v jaskynách. šumenie vetrov výpovede dáva, na vodách sa vidava, bo tam život jako prírody je hlavný. Ztadiť nasledovať muselo, že to, čo je prirodzené, predstavovalo sa jako božské. Toto predstavenie robí *poesiu symbolickú*. Čože je *poesia symbolická*? Poesia symbolická je predstavenie prirodzenej duchovnosti — prirodzenej božskosti. Príroda je to miesto, v ktorom Bôh žije, zjavuje sa a v podobe tejto duchu tomu držiacemu človek sa klania. Čo je symbol? Symbol je predstavenie dačeho inšieho, ale tak, že to čo inšie predstavuje, musí mať podobnosť s tým, čo sa predstavuje. Ku pr. lev značí zmužilosť, tie veľké prsia, ohnivé oči a vynesená hlava leva značia zmužilosť jeho; — hlava umrlčia značí pomynutelnosť, bo v nej sa vidí názor pomynutelnosti atď. Symbol sa delí od znamenia tým, že znamenie nič nemá podobného s tým, čo predstaviť má, ku pr. trojnoha, strom atď. Symbolická poesia je vlastná východu, ba na východe príroda sa velebí jako božská — a kto by zapieral, že ona značí tiež božskosť, ale nepovedomenú. Sú, ktorí v prírode nič nevidia, ale i ona zvestuje večné panovanie ducha. Zkadiť tie zákony v prírode, či sú ony nie všetky výtvorom myšlienky Božej? Symbol teda bude inšieho, jako toho, čím je hladanie, a to inšie je nič inšieho len duch, o ktorom ešte len matné, tušiace chýry idú

po východe, ktorý sa bezprostredne v prírode ctí a oslavuje, — a pre túto príčinu stáva sa poesia východná, poesiou symbolickou. Jako duch na východe ešte v prírode zviazaný, a len sa temno tuší, tak i poesia symbolická týmto charakterom bude označená. Vezmite na pr. indickú báseň Mahabarata a Nadus. V básni tejto hneď hory a vrchy vystupujú, hneď sa urobia na bohov, hneď bohovia utvoria sa z vrchov, medzi sebou bojujú, hneď sa ztratia atď. Vidíme tu ešte moci prirodzené, a tieto moci sú i predmetom poesie, v ktorej sa ešte o človeku nič nespieva, bo on je tam len chatrný, nepovedomý, bez znamenitejších činov, a preto je ani nie predmetom symbolickej básne, bo ešte sa nepostavil, ešte jako človek nemá individualnosti. Z tejto symbolickej poesie mnoho sa zdržalo i u Grekov, ku pr. boj Titanov. Poesia symbolická je najpeknejšie vyvedená, a jako vzor symboliky slúžiť mohúca v Židovstve, poesia židovská je velebná a vznešená. V tejto poesii je už duch povýšený nad prírodou a táto mu len za odev, v ktorom su duch zjavuje a slávi i velebí, — slúži. Človek ale ešte i tu je len chatrný prach a červ, ktorý padá velebnosťou všemohúcnosti Božej. V poesii židovskej nachádzame symboliku skutočne vyrazenú a vzorne predstavenú; vezmite na pr. Žalm 104. „Prírodial si sa svetlom jako rúchom, rozťahlos' nebesia jako oponu: ktorý kryješ vodami výsosti jeho; ktorý užívaš oblakov čo vozu; ktorý chodíš na krydlách vetrov“ atď. Nie je to dačo prípadné hučanie Libanu, ale to sú triumfy slávy Božej, pred ktorým človek jako prášok sa trať!

B) Na tomto stupni ale, na ktorom človek je ešte nie povedomý, a jako taký ani predmetom poesie nemôže a nesmie duch zostať, ale povedomie musí ďalej ísť. Čože my máme odlúčení byť od Boha? Naskrze nie, bo i my sme v Bohu, i my musíme mať účasť v duchu; preto vystupuje človek z tohoto asiatského nepovedomia, a ponevác človek začína žiť duchovnosťou, musí sa i poesia v podstate svojej premeniť. To vyššie ohlavenie robí poesia klassická, v ktorej človek, ponevác je božský, stáva sa pred-

metom poesie; bohovia ešte síce zadržia hlavnú moc, oni výroky dávajú, uzavierajú atď., ale tak že človek svojim namáhaním vôľu Božiu koná; a tento stupeň je *klassická poesia*, ktorej povolaním je, život božský v človeku predstaviť, ktorý všade žije život božský, kde kolvek rozumne a duchovne vystupuje, jedná a pracuje. Tieto polia môžu byť rozmanité. Pri poesii klassickej musíme určiť to predstavenie, že je život na stupni tomto nie ešte čisto povedomý, ale Grek preca to, čo je božské, čo je vôľa Božia, už zo svojej vôle koná, nie ale za to, že je slušné, z potrebnosti, z náhľadu, ale že je to mrav, obyčaj; s tým ale vykonáva sa to, že je život božský. Tento život božský je rodinný; v ktorom sa všetko vykonáva, čo sa od rodiny vykonávať má, na pr. otec rád vidí dietky, dietky milujú rodičov, láska medzi bratmi a sestrami atď., čím sa vôľa Božia vykonáva. Pofah tento ale ešte je prirodzený, všetko sa v ňom v prirodzenej láske a náklonosti vykonáva. Pod týmto obrazom môže sa predstaviť život grecký, život rodinný, ktorý je hlavným okresom poesie klassickej. — Čo je v tomto svete, v tejto poesii? Jednota prírody a ducha, tak ale, že duch sa vždycky ukazuje a všade hovorí, on sa javí prirodzeným mravom nadhnutosťou, príkladom, lútosťou atď., a preto je život grecký, všetok pekný, niet v ňom nútnosti, všetko je svobodné, samosebou nadchnuté. Dôkazom toho, že človek je v Bohu, máme v predstavení greckých bohov. Grekovia predstavovali si svojich bohov v podobe sochy ľudskej, ktorá bola oblekom, zjavením samého boha, a boha v podobe človeka predstavovala. Poesia grecká teda bude vystavenie života greckého, hybanie sa ducha prirodzené, dobrovoľné, ale nie povedomé. Preto vo svete greckom duchovní život je s prírodou sviazaný; a v tomto okrese ukazuje sa život rodinný, tu bude sila telesná, a tu najdeme hrdinstvo. Zajiste hrdinstvo je hnutie ducha, život božský, jako na-proti tomu, chúlóstivosť a otroctvo je odpadnutie od Boha, za to slušne všetkých tých, ktorí nevedia seba vydať tam, kde vec ducha toho požaduje, odmrzkujeme a to právom,

bo my žijeme život božský, ten teda, kto si svoje telo viac cení, a bojí sa ho vydať, nie je duchom nadaný. Preto hrdina slávu si nadobúda, všetko slávu jeho volá a rozhlasuje, bo všetko, čo je božské, je veľké; naproti tomu všetko, čo ducha nejaví, je malicherné. — Život grecký je zvečnený v Illiade, a najpeknšie predstavený v Achillovi. Keď chceš poznať život grecký, prečítaj Illiadu, pozri do toho rája sveta mládeneckého, a pozri na Achilla, v ňom je on v podstate a v jadre svojom vymalovaný. Kto núti Achilla k Troji a iných Grekov? Nik — on sám ide. Ale tento Achill je prirodzený; keď ho Greci rozmrzia, odhodí všetko, ide na lode a nebojuje; ale on žiada si slávu večnú, ide na breh morský a tam plače hrdina najväčší; — potom jak mu zabijú Patrokla, priateľa, s ktorým je jeho duša srastnutá, nemôže sa zdržať, rozhnevá sa, a letí jako lev do boja, trať na Hektora, ktorý mu najdrahšieho priateľa zabil, v hneve ho porazí, na ohon koňský priviaže, triráz okolo Troji zmieta, aby sa ešte viac pomstil a potešil, potom sa vráti do svojho šiatra, hodí Hektora, plače, vrah a priateľ prichádzajú mu na myseľ. V tomto prijde k nemu Priam, starčok, ktorý na šťastie a nešťastie odváži sa do stanu Achillovho, na pamäť mu uvodí jeho otca, ktorý vraj tiež túžobne čaká syna svojho z vojny, Achilles vyjde proti nemu, podá mu ruku, usadí ho a rozkáže mu doniesť vína — a vydá mu syna Hektora, aby ho slušne pochovať mohol. — I vidíte, nenie tu viac Achilles len prirodzený človek, on je veľkomyselný proti Priamovi. Lež to Achill nerobí z povinnosti, ale z dobrej vôle, ktorú v ňom spôsobila myšlienka otca, Priamom spomenutého. Achill hoc je prchlivý, rozsršený, ale pri tom dobrý, uctívý. — Ajax rozhnevá sa s Grekmi, že nedostal brnenie Achilla, ktorého on po Patroklovi najlepším priateľom bol. Greci k sláve Achilla strojá hry, a kto hru vyhrá, má dostať brnenie Achillovo. Do hry o závod na seč vystúpi Ajax a Odysseus; tento prešibalý, úlisný, tamten telom silný; tento ale duchom nadaný. Výstavku ale vyhrá Odysseus, v tom sa Ajax rozlúti, ide do poľa a zblázni sa,

vbehne do stáda baranov a tlče jich mysliac, že sú to Greci. To odvrhnutie ale nemôže znieť; dá si doniesť syna, pozre do slnka a povie: poslednýraz svietiš mi slniečko, nikdy mňa ty viac v mojej rodine nevidíš, ty tam nad zemami môjho otca svietiť budeš — a prepichne sa. — Z tejto príčiny Agamemnon ho chce vyložiť ptákom; ale náboženské predstavenie Grekov je tomu odporne, prijde teda Ulysses a povie: „Čo vy chcete robiť? Ja som síce bol jeho nepriateľom, on bol hrdina a hrdina veľký, jeho telo sa musí slušne pochovať, bo by vás potrestali bohovia.“ — Vidíte tu docela duchovnie smýšľanie, ale nie jako povinnosť, ale jako lútosť nad týmto. — V tomto záleží poesia grecká a život rodinný. Tohoto života krásne predstavenie nachádzame ešte v Euripidovej Antigone, a v Goethovej Iphigenii; v prvej láske sestrinu a vrúcnosť dcérinu, v druhej ale Oresta a Pylada, ktorí prichádzajú k Iphigenii, a chcú sa dať zabíť i pre ňu i jedon za druhého. — Tu vidíte to pekné priateľstvo, kde duša v duši žije, do toho sa zaľúbi, a keď padne jedna duša, i druhá za ňou umiera. Tento život božský človeka je predmetom klassickej poesie. Ale práve za to, že je nenútený, svobodný, panuje v svete gréckom hlboký pokoj. Človek zajiste nemá väčšieho pokoja nad tým, keď dačo dobré urobí; jestli chceš mať pokoj, rob, čo povinnosť čisto ľudská káže a najdeš ho. V živote greckom niet roztrhania, rozkmázania; lež je všetko tiché, harmonické. Ten pokoj Oresta a Pylada, keď prosia Iphigeniu, aby jedného z nich zabila; ten pokoj Achilla, keď si stane na brehy mora a díva sa do neho, vediac, že je on *οὐκιστος*; Antigona pýta sa brata, že či má príjsť k nemu do temnice atď. A pri tom všetkom panuje hlboký pokoj, pokoj klassický, ktorý jako v sochách tak i v poesii greckej zachvieva.

C) Prišiel na svet Syn Boží a povedal: „Ja som syn Boží.“ Kto ale chce byť pravým synom Božím, musí žiť čistou vôľou ducha. Týmto vyslovením nevedomý život v človeku Boží stal sa jeho uvedomnením životom; bude teda nasledujúca poesia predmetom uvedomenia života Božieho v človeku, ale

v nekonečne rozmanitých výsledkoch a pofahoch, ktoré často sa proti princípu svojmu obracajú, čo sa takio vysvetlíť dá: Keď Kristus princíp ducha vyriekol, rozpadla sa hmota, duch proti telu a telo proti duchu rozstúpilo sa do odporu, a z tohoto vypukol hrozny boj tela a ducha. Človek, ktorý sa presvedčil, že sa čiste vôľou ducha spravovať má, rozhorlil sa, a v prvom zápale celú prirodzenosť zatratil. Budeme teda mať v tomto veku a v tomto okrese poesiu, *boj ducha proti telu a tela proti duchu*, jako hlavní označujúci charakter. A tento okres poesie je: *poesia romantická*. — Na poli poesie romantickej ustavičné svíjanie, krútenie, boj, roztržitosť, divá cnosť atď. vystupujú a sa predstavujú: a jako toto svíjanie vidíme v romantickej poesii, tak ono vyzerá i v jednotlivých osobách, najmä veľkých i v celom národe germánskom, a duch nemá tolko síl ešte, aby tento boj celý strelou svojou prikoval k sebe. Goethe hovorí, že on si mohol na prstách vypočítať tie okamženia, v ktorých bol šťastný, Goethe však vysoké úrady zastával, priateľstvá znamenité mával, cestúval atď., a preca on nemá v svete šťastia a spokojné okamženia, túži po ňom, ale je v ustavičnom boji, jak o tom vo Faustovi hovorí:

O konnt' ich zu dem Augenblikke sagen:
O bleibe doch; du bist so schön! atď.

Túto túžbu a nepokoj i v druhých jeho básňach spozorujeme. Tak i Schiller hovorí:

Die Freiheit von der Welt verschwunden,
Man sucht nur Herrn und Knechte,
In dem feindlichen Geschlechte.

Len preč, preč sa odobrať túži jeho v mnohom ohľade šlachetný duch. — Byron nemá jedno okamženie spokojné, jako vector letí na morá a svetom. — Odkiaľ tento boj vo svete poesie romantickej? Pochádza on z toho povedomia, že duch vie, že sa ľudstvo čistou vôľou riadiť má, ale vidí, že sa preca ešte neriadi; a preto že je skutočnosť ešte neprimerená, povstáva boj; a skutočne tomu je tak, tu človeku i bóľno i žiaľno prichodí! Teda my synovia Boží žijeme večnými zákonmi ducha, a človek preca zákony nemá. Šlachetná povaha zajiste nad tým sa zarmútiť musí. Preto táto prirodzenosť je už teraz

zlá, život prirodzený sa za zlý vyhlasuje, a pre toto upovedomia ducha tolký nepokoj sa robí, že sa veľiká čiastka prírody zbavíť chce, aby sa so svetom ducha smieriť mohla. Jedni sa bijú korbáčmi, druhí sa vystavujú do boja za pravdu, za kresťanské učenie, aby sa prirodzenosti čo skôr zbavili, ktorá je hniezdo hriechov, iní odomierajú tomuto svetu, iní zas na úzde držia prirodzenosť. Toto sú mnísi a kláštory. Preto je to čistý rationalism tieto zjaviská v kresťanstve zatracovať, a to len ten urobiť môže, kto nič, ale zhola nič do historie nevie. Preto že v tomto svete vystupuje boj hrozny ducha a tela, javí sa i túžba nekonečná, duch je tým viacej do seba opretý, a človek seba k nemu sa povzniesť namáha. Táto nekonečná túžba veje cez celý svet románsky, túto vidíte v kvete a na vrcholu poesie romantickej, ona národy preč do iných čiastok sveta, aby tam za Krista krv liali, ženie. Táto túžba chce ducha o jeho síle presvedčiť a jeho určenie ukázať, splodzuje rády, ktoré väčšiu túžbu nad tú nemajú, jako aby padali za kresťanstvo. Nikde väčšie hrdinnosti, obeti a túžby nemáte, jako v bojoch za kresťanstvo.

Dante vo svojej „Nebeskej komedii“ vykladá hriechy z prirodzenosti poslé, proti ktorým sa boj vedie, on jich nie len na zemi hľadá, ale i do pekla ide Dante, a vypráva hrozné muky hriešnikov, až strach a hrôza popadá človeka, tak na pr. Ugolino sa na reťazi nad priepasťou krúti atď. Známý je i Dantov nápis pekla.

Hlavne čo v romantickej poesii pozorovať máme, je duch jako duch podstata človeka. Hlavne sú tri výjavy, v ktorých sa duch tento do seba obrátený ukazuje, a síce: *láska, vernosť a česť* — jasné hviezdy poesie romantickej, ktoré výjavy sú podstatné vo svete germánskom. Kristus je Syn Boží, má ženu za svoju Matku Božiu, a práve skrze to dostávajú ženy vo svete germánskom vysokú platnosť a uznanie, že prišli do poľahu s Božstvom. Jako na vychode ženy sú otrokyne, u Grekov slúžky, tak naproti tomu v kresťanstve skrze Matku Božiu vystúpily do ríše duchovnej a uznané boly, že sa

i v nich duchovnie mocnosti zjavovať môžu. Duch uvedomený môže sa v takomto povýšenom tvore pohrúžiť, doňho preísť, a z tohto pohrúzenia ducha povstane *láska*. Láska je najdenie seba v inom. To pohrúzenie a najdenie seba v inom je ale len vtedy možné, keď duch seba uvedomí, preto u Grekov a Rimanov niet lásky tej, romantická ale láska je ďaleko oddialená od lásky smyselnej. V tom tvore, ktorého pohnutie, ale pohnutie duchovnie ma veľmi vábi, musí i jeho uznanie sa zjaviť, človek k žene musí jako celok po zjavení kresťanstva vystúpiť, potah a jednota muža a ženy sa vyrovnaf;

a preto v románskom svete musela láska romantická nasledovať. Láska tá teda bude jasná hviezda poesie romantickej, ktorá láska, keď sa rozkorení, tak je tuhá, že tieto dve postavy i do seba roztrhnúť sa nemôžu, a spolu žijú, spolu padajú. Prekrásny príklad tejto romantickej lásky máme v básniach romantických na pr. Romeo a Julia. — Naproti tomu u nás Slovanov nikde takých príkladov nemá, žeby dakto za lásku svet bol opustil, u nás položenia sú docela inšie, a preto ani básnik, ktorý takúto lásku básňami predstavuje, nie je slovanský básnik.

(Pokračovanie nasleduje.)

Rozmanitosti.

Pomník Puškinov v Petrohrade vzbudil najlepších ruských umelcov, že sa pustili v závod o najvhodnejší návrh pomníku kráľa poetov ruských. Nedávno podal svoj model sochár Autokalský. Na vrchu skalného balvónu stojí Puškin zadumený, a po chodníčku spirálou, po balvóne sa vinúcou, vystupujú k nemu najprednejšie postavy z jeho básní, jako Mazepa, Pugačev, Pímen, Boris Godunov, Tatana, Skúpy rytier atď. Výbor má už imania 70.000 rublov, ktoré ale na uskutočnenie návrhu Autokalského by nestačili.

Povery o prstenoch. Za starodávna pripisovala sa už prstenom zvláštna okuzľujúca moc. V bájach arabských hrá úkol taký prsten Šalamonov, ktorým známa báj tisíc a jednej noci zapečatuje nádoby, v ktorých odbojní duchovia zavrení a do mora hodení boli. Prsten Gyga, kráľa lydského, robil majiteľa svojho neviditeľným. V drievnych Athénach predávané boly na trhoch okuzľujúce prsteny z dreva, kostí lebo iných lacných látok; chránily pred démonami a rozličnými chorobami a čarodejná jich moc spočívala buď v jich kamene, lebo v istých nápisoch a znameniach. Lekár Marcellus, ktorý žil za vlády Marka Aurelia, predpisoval proti bolaslťam v boku nosenie prstena z rydzieho zlata s greckým nápisom. Vo IV. storočí po Kristu Pánu liečil Trallianus prstenom, do

ktorého zasadeno bolo osem plátkov, každý s osem vyrytými slovami. V stredoveku boly podobné povery veľmi rozšírené. Rozličné figury bohov, svätých a zvierat na prstenoch maly rozličnú moc; tak hojila podoba psa a leva vedľa seba vodnatelnosť a nákazlivé nemoce, Pegas lebo Bellorofon dodával vojakom odvahy, Merkur prinášal dar rečnícky, Andromeda vzbudzovala lásku; sv. Kristof chránil pred náhlou smrťou, zvlášte utopením. Medený prsten s podobami leva, hviezdy a polmesiaca, nosený na štvrtom prste, hojil kamen. Kto nosil prsten s podobou Herkula, ktorý zabíja nemejského leva, poistený bol proti sečným a strelným ranám. Veľmi mocné boly prsteny z pút zločincov a klinec šibeníc lebo z rakví zhotovené. Drahé kamene v prstenoch pôsobily rozličnú moc: jaspis hojil zimnicu, vodnatielku, krvotok a uľahčoval pôrod, smaragd zachovával cudnosť atď.

Krásny zvyk. V mestečku Hohenbergu v Bavorsku panuje ten krásny zvyk, že každé dieťa, zo školy vystupujúce, zasadí stromček, ktorý pestuje a ktorý je jeho majetkom. Kto mal príležitosť pozorovať, jako dietky stromček svoj ošetrujú, uverí, že krásny obyčaj ten, nielen vzbudzuje u mládeži lásku k pestovaniu stromovia, ale že sa i docieli, že dietky za veľký hriech považujú, — stromky poškodiť.

O Parnase vypravuje dr. Schliemann vo svojích cestopisných zprávach z Grecka: Cesta na vrcholec Parnasu stáva sa čím vyššie tým obťažnejšou, obzvlášte od miesta, kde smrekový les prestáva a cestujúci po príkrych skalách koňmo hore stúpať musí. Sňahu našli sme mnoho, ale len v úzlabinách a vo výške 6000 stóp nad hladinou morskou. Poblúdiac niekoľkoráz, dorazili sme o 9. hodine večer k jednej z najvyšších ovčiarskych chalúp, kde sme k vôli väčšej čistote radšej pod šírým nebom prenočovali. V Delfách mali sme ráno 32 stupňov teploty (dľa Reamura), a večer ukazoval už teplomer len na 4 stupne; preca ale spali sme, do svojích huní zaobalení, vytečene na studenej pôde. O 2. hodine po polnoci boli osli už osedlaní, hnuli sme sa ďalej do vrchu. No jazdiť mohli sme len do 4. hodín; i museli sme oslov zanechať na úpäť Lykeriho, najvyššieho štítu Parnasu a driapať sa štvornožky na vrcholec, čo veľmi je obťažné, a len o 5. hodine, práve v tú chvíľu, čo slnko vychádzalo, vystúpili sme celkom premoknutí na najvyššie temä. Nádherné panorama, ktoré sa tam zrakom našim objavilo, bolo nám bohatou náhradou za strašné obťažnosti cesty. Na východe rozkladali sa pred nami zelené polia a lhy Beoécie, jazero Kopais, Attika, ostrov Euboea a egejské more so svojimi ostrovmi; na sever vrchy Othrysa a Oety, Pindus, Olymp, Ossa, Pelion a Athos, na juhu výsočina, ktorú sme večer boli navštívili, úžina Pleustu, kde Delfi sa ukrýva, krásna rovina krysská, obe zátoky Círha a Anticírha, jako i krásne pohorie Helikonu, záliv koryntský, Akrokorynth, príkre, do mora zpadajúce hory achajské, za tými vysoké hory Arkadie a v pozadí obrovský Taygetos; na západ hory lokrické, aetolské a akamanské, a za nimi more adriatické. Na tomto najvyššom vrcholci Parnasu našiel som len jediný druh rastlín, s malými tlstými listami, ale už na úpäť Lykeriho objavuje sa šesť rozličných druhov tráv a preto sú ovce v týchto horách veľmi výnosné. Sú tu pastieri, ktorí majú 2000 oviec a tak 30.000 drachmiam imania, či 5700 toliarov. Všade nachádzajú sa na vyčnievajúcich horských štítoch vysoké bralá rozličných tvarov, ktoré sú

v hmlovej povernosti pastierom odznakmi miest a cesty. Vozduch je na Parnase veľmi zdravý, lebo tváre všetkých ľudí tu majú kvetúcu barvu, ktorá sa na východe temer nikde nevyskytuje. Ženy majú vždy pri ruke vreteno veľmi primitívneho spôsobu a pradú ustavične lan, či sedia, stoja, lebo chodia.

Arménská mladucha. Keď si už tak syn dovedie mladuchu do domu, zatvorí ubohej usta, a nesmie jich otvoriť, dokiaľ neprivolí k tomu svokra. Chodí teda po dome, jako nemá, nesmejúc sa s nikým iným shovárať, leda so svojim manželom. Osloví-li ju kto iný, len posunkami dá odpoveď. A taká nanútená nemota trvá niekdy i šesť—sedem rokov. Ozaj, veľké to trápenie pre ostré jazyky. Konečne, jestli svokra zamiluje nevestu, dostane pardon; jestli sa jej ale nepáči, pomlčí si i desať rokov. Cieľom tej obyčaje ale je, aby nevesta nenaučila sa svade, lež odvislosti od pani svokry. Či by v mnohom dome u nás zaškodila taká obyčaj?

Sňahové pamlsky. V Turecku, jakožto teplejšom kraji, málo kedy býva toho Božieho sňahu; ale keď ho pán Boh dá, znajú ho už tamejší Arméni. Počujte, jako? Vezmú veličiznú misu, naplnia ju sňahom; ale keď je aspoň štvordňový, tým je lepší, lebo je chrupkavý. Sňah polejú mustovým hustým odvarom, ktorý je asi tej farby a tej chuti, jako dobrý mädovec. Tak pripravenú tú „z neba napadanú mannu“ položia do stredu izby, a všetci, ktorí náležia k rodine, ozbrojení lížičkami ta sa do misy! Vyvidlíčkujú tú „mannu“ až do poslednej kvapky. Ani to nemluviatičko nesmie zostať bez tej maškrtky. Také hostenie však nie je každodenné! Otec prpraví deťom a čeliadke len vtedy takú hostinku, keď je dobrej vôle a chce učiniť dobrú vôľu svojim. Jestli zima je tak skúpa, že niet sňahu, nuž otec vybere sa i výše míle na cestu pre sňah.

Najstarší papier český našli v archíve treboňskom a síce z r. 1390. Nachádza sa v ňom vodotisk vyobrazujúci vola, na ktorého hlave trčia dva rovné rohy a medzi nimi týčka dosť vysoká a na nej na hornom konci hviezda. Papier je dosť zachovaný.

Zapovržený strelec. K Filipovi, otcovi Alexandra Velkého, keď obliehal dáke nepriateľské mesto, prišiel jedon grécky strelec a hovoril: „Vezmi ma do svojej služby, a neobanuješ; lebo tak znám obchodiť so strielkou, že zrazím i ptáka v lete.“ — „Ja,“ odpovedal Filip, „nepotrebujem lovca, lež vojaka.“ Hrdý Grék cítil sa byť urazeným a ešte v ten večer vlúdil sa do oblahnutého mesta. O krátky čas Filip chodil okolo mesta, aby skúmal stav obleženia; jakosi sa bližšie zatáral, a naraz pif!... strielka vletela mu do pravého oka, na ktorej bolo napísané: „Do Filipovho pravého oka.“ Tu sa — ale pozde — rozpamätal Filip, žeby mu bol dobrý nielen vojak, lež i lovec.

Praktický nápad. Vo Venezuele chceli zrútiť sochu predsedu republiky. Ponevác sa ale tam predsedovia veľmi často menia, prišli na praktický prosriedok, ktorým sa má republike usporiť výloha na novú sochu presidenta. Hlava sochy môže totiž byť zošraubovaná. Kedykoľvek sa vyvolí nový predseda, zošraubuje sa hlava starého a prišraubuje sa hlava nového predsedu; uniforma a znaky zostávajú vždy tie isté.

Náhle ošedivenie. Obyčajne počínajú vlasy po štyridsiatom roku šedivieť, čierne vlasy ešte skôr. No máme príklady, že ľudia v neobyčajne prudkom návale trapných dojmov zrazu cez noc čiastočne alebo úplne ošedievajú. Maria Antoinette ošedivela v noci na to, keď jej bol prečítaný výrok smrti. Pán

z Ande loku počúval sediac a hlavu o dľaň opierajúc, keď prečítali výrok smrti jeho bratovi; po prečítaní mal vlasy, obočie a fúzy šedivé na miestach, ktorých sa bola ruka jeho dotýkala. Jakob Schläff nemal v 72. roku svojom šedivých vlasov, až na chumáč, za ktorý sa bol chytil kedysi v čas veľkej búrky morskej pri ztroskotaní lodi. Ludovít Sforza, sok Ludovíta XII., ošedivel v noci na to, keď bol Francúzmi zajatý.

Nové meno krstné. Vo Frankensteinskom „Kreisblatte“ č. 8. bolo toto ohlásenie úradného zapisovateľa: „Narodenie: 23. januára úradníkovi poštovníemu Augustovi Seidelovi narodil sa syn Bismark August.“ Nad týmto pozastavili sa veľmi mnohé nemecké časopisy tvrdiac, že sa nečo takého v Nemecku dosiaľ neprichodilo. Neboráci, poďte do Uhorska a takýto „pokrok v kultúre“ v plnom kvete najдете; každý druhý synčok rodín „nobilisovaných Slovákov“ nosí meno Attila alebo Árpád. Veru my sme v tomto ohlade už dávno napred pred Nemcami a môžu nám túto kultúru závidieť!

V rúmoch mesta Pompeji, lávou sopky Vesuvu zasypaného, našli pred nedávnom zase vzácnu starožitnosť. V najnádhernejšom a najväčšom z domov dosiaľ vykopaných prišli na ohromný obraz bájočného pevca thráckeého Orphea, jako dojemnými zvukami lýry svojej dravú zver krotí. V pravo od neho sedí lev, v lavo tyger, u nòh stojí srna a divoký kanec.

Literárne, umelecko-vzdelanostné zprávy.

Dramatické spisy Jána Chalupky. Svázok V. Starúš pliesniviec. — Dobrovoľníci. — Nákladom knihtačiarско-účastinárskeho spolku v Turčianskom Sv. Martine. — Malá VIII.º Strán 124. Cena 35 kr. r. č.

Ježiš, priateľ dítiek. Modlitby a zpěvy pro mládež. Dle P. Jaisa přeložené práci Frant. J. Svobody, jubil. cis. král. professora na akademickém gymnasiu Staroměstském. Druhé, rozmnožené vydání. V Praze. Na-

kladatel Fr. A. Urbánek, kněhkupec 1875. Malá VIII.; str. 206; cena?

Amor a Psyche. Bájka Lucia Apuleja s přídavkem několika jeho novel. Z latinského jazyka přeložil Ján Vondráček, gymn. professor v Hradci Králové. v Praze. Nakladatel Fr. A. Urbánek, kněhkupec 1875. Malá VIII.; str. 114; cena 50 kr.

Kytice z českých národních pověstí. Spořádal Jan K. Hraše, ředitel měšťanských a obecných škol v Náchodě. V Praze. Na-

kladateľ *Fr. A. Urbánek*, kněhkupec. 1874. IV.; str. 126; cena 1 zl. r. č.

Mluvnice jazyka Maďarského. Pro potreby praktické. Sepsal *František Brábek*, přísežný translator inad. jazyka při c. král. zemském soudě v Praze. V Praze. Nakladatel *Fr. A. Urbánek*, kněhkupec. 1875. Věfka VIII.; str. 140; cena 1 zl. 20 kr.

Nová knihovna pro mládež. Pořádají *M. Weinfurt* a *Fr. A. Zeman*. Ročníku V. sv. 4.: *Zpěvníček* pro opatrovny a mateřské školy. Vydali *Jos. Vlka*, *Em. Vašák*. V Praze. Nakladatel *Fr. A. Urbánek*, kněhkupec. 1875. Malá VIII.; str. 32; cena 16 kr.

Nový divadelný repertoár. Svazek VII. *Rubagas*. Veselohra v 5 jednáních, prosou od *Victorienu Sardou-a*. Přeložil *J. Pešek*, člen Švandovi div. společnosti. V Praze. Nakladatel *Fr. A. Urbánek*, kněhkupec. 1875. Malá VIII.; str. 134; cena 50 kr.

Přihody, jež na cestě do Carigradu a zvláště v zajetí svém zkusil a sepsal *Václav Vratislav z Mitrovic*. Vydání čtvrté. S úvodem nakladatelovým. V Praze. Nakladatel *Fr. A. Urbánek*, kněhkupec. 1875. Malá VIII.; str. 172; cena 80 kr.

Vlast. Kytice z básni vlasteneckých, kterouž uvil *Josef Zapletal*. V Praze. Nakladatel *Fr. A. Urbánek*, kněhkupec. Malá VII.; str. 116; cena 50 kr.

Seznam vhodných kněh a časopisův pro žáky, a učebných pomůček a časopisův pro učitele a pro školy. Sestavili far. *Tom. Novák* (literat. bohosloveckou), prof. *Dr. Fr. Houdek* (pomůcky pro fysiku), kněhkupec *Fr. A. Urbánek* (vše ostatní). VIII., str. 48,

cena 20 kr. Všetky tu naznačené spisy možno dostať u p. *Fr. Urbánka* v Prahe na Vodičkovéj ulici č. 20. n. —

Velectěným pp. správěcům knihoven! Stávat se mně co den, že docházejí mne od soukromníkův, nejvíce ale od pp. učitelův žádosti, abych daroval té které knihovně zdarma některé knihy svého skladu. Posud jsem arci takou žádost, došlou mně z Moravy, Slezska a Slovenska, neodmítl, přec však musím upozorniti příští pp. žadatele, že dojdou ty toliko odůvodněné žádosti dle okolností povšimnutí, které jsou podepsány aneb štampigliemi opatřeny od místního faráře, říd. učitele neb nadučitele a předsedy místní školní rady, aby se předešlo zneužívání takých darův, poněvadž mnozí pánové žádají o své újmě a nemajíce toho potřebu, aniž pak podají mně aspoň zprávy, že je zásilka došla. — V Praze, dne 3. května 1875. *Fr. A. Urbánek*, kněhkupec a nakladatel.

Die Čechen in Preussisch-Oberschlesien. Stimme eines Rufenden aus Preussisch-Oberschlesien. Von *Einem Slaven*. Prag. Verlag von *Fr. A. Urbánek*. 1875. VIII., str. 18, cena?

Die Slowaken. Eine ethnographische Skizze von *Franz V. Sasínek*, Sekretär der „Matica Slovenská“ in Thur.-Sct.-Martin. Zweite, revidirte Auflage. Prag Verlag von *Fr. A. Urbánek*. 1875. VIII., str. 50, cena 30 kr. r. č.

Všetky tieto spisy odporúčame snažne ct. obecnstvu svojmu.

Listareň redakcie a administrácie.

P. K. R. v M. Povesti vyjdú neskôr. Obecnstvo slovenské je veľmi ľahostajné ohľadom na belletristiku. — **P. Fr. A. U. v Pr.** Číslo toto pre Slovanov v Kodane posielam Vám. Na zdar! — **Š. Š. G. v O.** Obidve básne slavného pevca Jána Hollého, ktorých pôvodný rukopis máte, vyšly v jeho sobraných spisoch; i nemožno jich upotrebiť. — **P. H. T. v Ž.** Práce Vaše budú mi milé. — **P. A. K. v Kr.** Prichystaný som na všetko: habeant sibi. Vyriadiť moju úctu patričným. Dieky! — **Upozornenie.** V marci a koncom t. m. uvedomili sme pt. páňov odberateľov, ktorí nám za predošlý ročník dlhujú, prosiac jich, by nám svoje nedoplatky čím najskôr zaslali. Opätujeme i tu prosbu svoju, lebo

chceme byť s tlačiarňou v poriadku prv, lež „Orlovi“ krydlá obstrihajú; — a k tomu dopomáhajú ešte i tí Slováci, ktorí si myslia, že „O.“ darmo tlačia, doposielat si ho dávajú a — neplatia! Kto ho nechce mať, nech nám to na korrespondenčnej kartke sdeľi a číslo nazpät pošle. Tie ale šlachetné duše slovenské, čo sú o tom presvedčení, že krásomný časopis je nám v týchto časoch prepotrebným, prosíme, by „O.“ i na ďalej podporovať a čitateľstvo jeho rozširovať sa snažili. — Pp. **J. R. v Ž.** a **J. T. v S.** Odpusťte, stala sa chyba. — **P. J. B. v B.** Na r. 1874 a 75 prijali sme 8 zl. Číslo chybujuce pošleme. Na zdar! —

Predpláca sa u redakcie a administracie v Prievídzi (Privigye):

Celoročne 4 zl., polročne 2 zl. r. č. Študenti a remeselnícka mládež, i chudobní učítelia obdržia „Orla“ za 2 zl. r. č. Roč. II., III., IV. a V. „Orla“ možno dostať po 2 zl. r. č. — „Orlo“ vychádza vo 12 sošitoch, 3 $\frac{1}{2}$ –4 hárkov silných, dňa posledného každého mesiaca na veľkej štvorke.

Majiteľ a vydávateľ **Andrej Truchlý-Sytniansky**. — Knihlať.-účast. spolok v T. Sv. Martine.